

LUNDS UNIVERSITET
Campus Helsingborg

Institutionen för Service Management

Att göra stad av förort

En fallstudie av Kista

Av: Sofie Ahlén, Janna Harrbäck och Caroline Wehlin

Handledare:

Ola Thufvesson och Veronica Åberg

Kandidatuppsats

Vt 2008

Tack,

till de personer som medverkade vid intervjutillfällena och vars utlåtande till stor del ligger som grund för uppsatsen. Vi värdesätter och är väldigt tacksamma för att följande personer avsatte dyrbar tid för samtal med oss; Anders Ahlén, Fastighetsutvecklare Stockholms Lokaltrafik; Linda Estenthal, Gallerialedare Kista Galleria; Nils- Erik Selin, VD Kista Science City AB samt Agneta Larsson, planarkitekt och områdesansvarig Kista.

Vi vill även framföra ett stort tack till våra handledare Ola Thufvesson och Veronica Åberg från Institutionen för Service Management vid Campus Helsingborg, Lunds Universitet, som med goda råd och motiverande vägledning har hjälpt oss att föra uppsatsen framåt. Ni har delgivit oss kunskap och intressanta inlägg, vilket har medfört ett spännande och intressant upplägg vilket har kommit att få oss att prestera maximalt. Inte att förglömma är alla de människor vi stött på under arbetets gång som på ett eller annat sätt inspirerat och motiverat oss, tack!

Slutligen hoppas vi på, att genom denna uppsats lyckas överföra vårt intresse för detta ämne till Er som läsare. Vidare hoppas vi att Ni finner uppsatsen lika spännande att läsa, som den var för oss att skriva.

Helsingborg den 29 Maj 2008,

Sofie Ahlén

Janna Harrbäck

Caroline Wehlin

Sammanfattning

- Titel:** Att göra stad av förort - En fallstudie av Kista
- Författare:** Sofie Ahlén
Janna Harrbäck
Caroline Wehlin
- Handledare:** Ola Thufvesson
Veronica Åberg
- Problem:** 1930-talets funktionalistiska stadsmönster är idag väldigt tydligt på flera platser. Denna funktionsuppdelade utopi, som skulle svara till alla människors behov, är idag mycket ifrågasatt. Stadsutvecklare har börjat återgå till tankarna om den traditionella stadens stadsmönster, men är idag allt för ivriga med att använda sig av begreppet stadsmässighet utan att se dess hela innebörd. Problematiken ligger i att funktionalismen efterlämnat en stor bromskloss för att bygga mer stadsmässigt. Uppsatsen avser att diskutera hur en plats kan utveckla sina existerande förutsättningar till att bli mer stadsmässiga.
- Syfte:** Syftet med denna kandidatuppsats är att studera teorier och strategier för hur förortsmiljöer kan bli mer stadsmässiga. För att empiriskt studera och besvara syftet har Kista valts som studieobjekt. Uppsatsens fokuserar på tre centrala teman för att uppfylla syftet; *funktioner, flöden* samt *platskvalitet*.
- Metod:** Uppsatsens syfte har vi uppfyllt genom att använda kvalitativ forskningsmetod där vi har utfört intervjuer utifrån en semistrukturerad modell. Vi har även valt att använda oss av öppna och strukturerade observationer. Utifrån teorier och den insamlade empirin har vi analyserat och dragit slutsatser som mynnat ut i uppsatsens resultat.
- Resultat:** Vår undersökning visar att Kistas vision om att göra platsen mer stadslik saknar förankring i de teoretiska förutsättningarna. Idag visar platsen en funktionsseparering som fungerar i sig, men vars isolering hämmar det mänskliga flödet. Kista bör tänka stadsmässigt ur fler perspektiv. Idag krävs en ökad integrering av Kistas funktioner för att stimulera en ökad funktionell mångfald. En strategi för detta är att bryta de jättelika kontorskvarteren, vilket idag ses som problematiskt. Platsen behöver även öppnas upp för mer socialt samspel. En åtgärd är att offentliggöra Kistas privata fasader genom att lämna utrymme till mindre näringsidkare som på så sätt skapar flera öppna entréer längs trottoarerna. För att uppnå ett mer stadsmässigt mänskligt flöde, bör Kista jobba med att få flödet att stanna upp, detta genom att möblera sitt gaturum och sina offentliga mötesplatser. Idag gör Kistas it-kuster platsen unik och skapar i samklang med Kista Galleria och Kista Science Tower en attraktivitet som sätter platsen på kartan. Vår undersökning gav därför i de flesta fall ett positivt utslag gällande Kistas försök att skapa stadsmässig platskvalitet.
- Nyckelord:** Stadsmässighet, funktioner, flöden, platskvalitet, Kista.

Innehållsförteckning

---

1 Inledning	3
1.1 Kista, nästa hållplats Kista!	3
1.2 Problemdiskussion	4
1.3 Syfte	6
1.4 Avgränsningar	6
1.5 Uppsatsens disposition	7
1.6 Summering inför nästa hållplats.....	7
2 Metod	8
2.1 Valet av intervju	8
2.1.1 Sju steg mot uttömmande intervjusvar	8
2.1.2 Kistas kvalitativa röster.....	9
2.1.3 Viktiga begrepp för en övertygande uppsats	9
2.2 Valet av observation.....	10
2.2.1 Vägen mot det öppna seendet.....	11
2.2.2 Kistas strukturerade seende	11
2.3 Summering inför nästa hållplats.....	12
3 Stadsmässighetens innebörd.....	13
3.1 Stad.....	13
3.2 Stadens forskare	13
3.3 Stadsmässighet	14
3.4 Summering inför nästa hållplats.....	15
4 Funktioner	16
4.1 Hög blandning av funktioner.....	16
4.2 Olika funktioner	17
4.3 Kvarterstaden stärker funktionsblandningen	18
4.4 Äldre bebyggelse skapar flexibilitet för funktionsblandning	18
4.5 Summering inför nästa hållplats.....	19
5 Funktioner i Kista.....	20
5.1 Hög blandning av funktioner i Kista.....	20
5.2 Olika funktioner i Kista.....	21
5.3 Kvarterstaden förstärker funktionsblandningen i Kista.....	22
5.4 Äldre bebyggelse skapar flexibilitet för funktionsblandning i Kista	23
5.5 Summering inför nästa hållplats.....	24
6 Flöden	25
6.1 Mänsklig betydelse.....	25
6.2 Mänsklig koncentration.....	25
6.3 Stadens offentliga rum och mötesplatser	26
6.4 Gaturummets fysiska utformning får betydelse	27
6.5 Levande gata = trygg gata	28
6.6 Summering inför nästa hållplats.....	28
7 Flöden i Kista	29

7.1	Mänsklig betydelse i Kista	29
7.2	Mänsklig koncentration i Kista	30
7.3	Stadens offentliga rum och mötesplatser i Kista.....	31
7.4	Gaturummets fysiska utformning får betydelse i Kista.....	32
7.5	Levande gata = trygg gata i Kista	33
7.6	Summering inför nästa hållplats.....	34
8	Platskvalitet.....	35
8.1	Attraktivitet	35
8.2	Komparativa fördelar	35
8.3	Humankapital	36
8.4	Kulturellt kapital och pluskantsutbud	37
8.5	Närhetens avigsidor.....	38
8.6	Flaggskepp sätter platsen på kartan.....	38
8.7	Summering inför nästa hållplats.....	39
9	Platskvalitet i Kista	40
9.1	Attraktivitet i Kista.....	40
9.2	Komparativa fördelar i Kista.....	40
9.3	Humankapital i Kista.....	41
9.4	Kulturellt kapital och pluskantsutbud i Kista.....	42
9.5	Närhetens avigsidor i Kista	43
9.6	Flaggskepp sätter Kista på kartan.....	43
9.7	Summering inför nästa hållplats.....	44
10	Slutdiskussion	45
10.1	Återkoppling till syftet	45
10.2	Teoretiskt och praktiskt bidrag.....	45
10.3	Avslutande reflektioner	47
10.4	Summering av sista hållplatsen	48
11	Källförteckning	49
11.1	Skriftliga källor:	49
11.2	Elektroniska källor:	51
11.3	Muntliga källor:.....	52
11.4	Observationer:	52
11.5	Övriga källor:	52
Bilagor.....		53
Bilaga 1:	Intervjuguide – Anders Ahlén, Stockholms Lokaltrafik.....	53
Bilaga 2:	Intervjuguide – Linda Estenthal, Kista Galleria	54
Bilaga 3:	Intervjuguide – Nils-Erik Selin, Kista Science City AB	56
Bilaga 4:	Intervjuguide – Agneta Larsson, Stadsbyggnadskontoret	58
Bilaga 5:	Observationsschema	60
Bilaga 6:	Karta över Kista.....	62

1 Inledning

Kapitlet inleds med ett fiktivt exempel som avser att synliggöra en problematik som flera platser försöker bemästra. Samma problem ligger till grund för uppsatsens problemområde. Därpå följer en kort presentation av studieobjektet Kista, med relevant information, samt en problem-diskussion som mynnar ut i uppsatsens syfte. Vidare beskrivs uppsatsens avgränsningar för att slutligen åskådliggöra dess upplägg och disposition. Slutligen följer ett avslutande stycke som ämnar leda läsaren vidare till nästa kapitel.

1.1 Kista, nästa hållplats Kista!

Sakta vaknar morgonen till liv på den plats som en gång var mitt barndomshem. Solens varma strålar slickar husfasadernas hårda kanter och bilarna ringlar i kö för att nå den pulserande platsen. Högt över mitt huvud flyger vårens fåglar och deras kvitter blandas med mullret från ett fullpackat tåg som just glider in på destinationens perrong och en mekanisk röst som förkunnar *Kista, nästa hållplats Kista*. Precis som idag och i morgon, kliver människor av tåget och med ett enda mål i sikte beger de sig mot sina arbetsplatser. Märken görs på trottoarens kant av folkmassans myller, där omgivningen endast är en oväsentlig kuliss som passeras varje dag, morgon som kväll.

Morgonen mognar och övergår till dag och solen värmer sakta upp gatorna. Ännu en gång samsas människor om gaturummets yta. Hur blev det gathörn, som nyss blickade tomt åt båda håll, skymt av vimlande människor? Hur blev min gamla stig plötsligt en främmande trottoar? Det människoflöde som hastigt uppkom och näst intill drog mig med in i centrum, försvinner lika plötsligt när dagen övergår till eftermiddag och solen inte längre når fram till alla vinklar och vrår. När solen inte längre orkar värma platsen och när min förvirring från dagen just lagt sig, kommer människorna åter jäktande nerför passagen. Efteråt, i takt med mörkrets infall, finns det bara kvar en tomhet där gatorna nu skriker av ödslighet.

Det finns ingen enkel sanning om den stad vi bygger och om världen runt omkring den. Det som förvirrar mig idag är någon annans vardag. Kanske vaknar jag upp en morgon, precis som idag, och platsen är något helt annat? Kanske är min värld vackrare då eller så ser jag den bara med andra ögon? Nu har mörkret omslutit stadens hus och innan jag sluter mina ögon kastar jag en sista blick på det som av mig varken kallas stad, plats eller förort – utan bara hem...*

Kista är en västerort tillhörande Stockholms kommun, för en översiktlig karta se *Bilaga 6*. Kista ingår i stadsdelområdet Rinkeby- Kista och omfattar stadsdelarna Akalla, Husby, Kista, Rinkeby

---

* Fiktio baserad på en verklighet som författaren i högsta grad anser vara en realitet. Refererat av Janna Harrbäck efter inspiration av egen observation i Kista. (2008-04-21) Öppen observation, våren 2008, i Kista, Stockholm.

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

och naturreservatet Hansta.¹ Platsen är strategiskt belägen cirka 17 minuter med tunnelbana från Stockholms centralstation och har en strategisk närhet till Arlanda flygplats.²

Kista började sin stora förändring under 1970-talet. Omvandlingen startade med att ett flertal bostadshus byggdes på platsen. Därefter skedde en omfattande byggnation som skapade Kista Galleria. Denna invigdes 1977, och har efter ombyggnad idag utsetts till Stockholms bästa köpcentrum med över 157 butiker, 33 restauranger samt biografier.³ Under 1980-talet skedde stora förändringar i Kista, vilket i efterhand fick stora konsekvenser för hela området. Platsen kom att bli Sveriges första och största it-kuster med huvudkontor för *Ericsson* samt Sverigekontor för företag som *IBM* och *Nokia*. Idag är detta område, som benämns Kista Science City, ett världsledande ICT-kuster som lockar företag och kreativa människor från hela världen. I området arbetar närmare 60 000 människor inom både internationellt kända företag samt små och medelstora teknikorienterade företag. Kista innehar även filialer till Kungliga Tekniska Högskolan samt Stockholms Universitet, vilket ses som starka och internationella utbildnings- och forskningsinstitutioner. Kista Science City är idag en drivande tillväxtmotor, inte bara för Stockholmsregionen, utan för hela Sverige.⁴ Det Kista Science City som finns idag är ett resultat av en gemensam och genomarbetad *vision*. Denna *vision* utformades år 2000 av näringsliv, fastighetsägare, akademien och Stockholm Stad. *Visionen* handlar om att skapa ett närmare samarbete mellan ovanstående parter samt närliggande kommuner. Kista Science City skall vara en levande och växande stad med företag, universitet och högskolor på en internationell nivå på en och samma plats. *Visionen* bygger också på ett rikt utbud av kultur, kommersiell och offentlig service.⁵ Kista Science City är Sveriges största företagsområde, där det finns fler företag och anställda på en begränsad yta än någon annanstans i Sverige.⁶

1.2 Problemdiskussion

Dagens samhälle står inför ett allmänt känt problem inom stadsbyggnadsplanering. Stadsplanerare har länge experimenterat med teoretiskt hållbara utopier och resultatet är en

1 Stockholms Stad. (2008) *Stadsdelsområdet*. Tillgänglig: <<http://www.stockholm.se/OmStockholm/Forvaltningar-och-bolag/Stadsdelsforvaltningar/Rinkeby-Kista/Stadsdelsområdet/>> (Läst 2008-05-14)

2 Familjebostäder. (2008) *En skön mångfald på andra området*. Tillgänglig: <<http://www.familjebostader.com/Main.aspx?ID=A821103D-8FC2-42B9-A713-E1C742DDF133>> (Läst 2008-05-14)

3 Kista Galleria. (2008) *Fakta om nya Kista Galleria - Pressmeddelande 2003-09-04*. Tillgänglig: <<http://195.67.23.227/clickbase/getDocument.exe/getDoc?w46cYB72BJP41Q==cPCtCufZuSeiL51/qsDqltsxEzQ=>>> (Läst 2008-05-14)

4 Provins. (2006) *Verksamhetsberättelse (2004-2006): Kista Science City*. Tillgänglig: <http://www.provins.se/kista.com/KSC_VB04-06_webb.pdf> (Läst 2008-05-14)

5 *ibid.*; Sveriges Television (2007) *Full rulle för Kistas företag*. Tillgänglig: <<http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=58360&a=981331&priterfriendly=true>> (Läst 2008-04-10)

6 Kista Science City. (2008) *Kista Science City – ett världsledande ICT-kuster*. Tillgänglig: <http://www.kista.com/sv/article/kista_science_city_ett_varldsledande_ict_kuster> (Läst 2008-05-14)

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

splittrat samhällsutveckling som behöver läkas till en helhet. En av dessa utopier är stadsbyggnadsformen funktionalismen som föddes på 1930-talet med arkitekten Le Corbusier som förgrundsgestalt. Funktionalismens grundtanke för stadsbyggande innebär att på förhand analysera ett samhälle utifrån dess olika funktioner av; arbete, boende, handel, transport och rekreation. Därefter planerades byggandet som skraddarsydda lösningar efter varje enskild funktion, då den förutbestämda användningen skulle skapa en mer välordnad stad. Under denna period uppstod vad som funktionalismen såg som den optimala förortsförpackningen. Denna ort i perifera lägen bestod till största del av boende i storskalighet.⁷

Idag har denna optimalt planerade förort snarare resulterat i ett socialt uppsplittrat samhälle som är funktionsmonotont, glest, energikrävande och transportberoende. Allt som växt fram under denna ideologi har växt enligt samma mönster. Detta massiva isoleringsfenomen av bebyggelseområden, vare sig det är bostadsområden, arbetsområden eller handelsområden svarar inte till närhetsprincipen som skapar och underhåller en traditionell stads dynamik. Svensk urbanisering tog på allvar fart under en period då funktionalismen var på modet vilket lett till att många städer har dessa mönster och därmed en avsaknad av stadsmässighet. Idag finns ett behov av att bryta denna funktionsuppdelning som präglat näst intill allt stadsbyggande fram till århundradets slutskede.⁸ Funktionalismens geografiska spridning har även gett upphov till flera svårdefinierade och konstruerade miljöer i modern tid.⁹ *Edge Cities* är en nyare variant i stadsbyggnadsstruktur som härstammar från det amerikanska sättet att sprida livskraft till städers utkanter genom bilismens utbreddhet.¹⁰ Den höga arbetskoncentrationen utmärker begreppet, som genom teknikens geografiska närhet attraherar nytänkande människor och entreprenörer som värderar platsens flexibilitet och nyskapande. *Edge Cities* saknar helt det offentliga livet vilket totalt utesluter människor som inte tillhör det gemensamma mönstret. Detta beror till stor del på det ekonomiska och politiska inflytande som idag påverkar stadsutveckling.¹¹

Idag har städer med dess förorter insett sin position och praktiskt börjat assimilera krafter för att bryta funktionalismens bebyggelsemönster. I motsats till denna funktionsuppdelning krävs en gedigen integrering av funktioner för att skapa ett ökat flöde av människor. Detta skapar i sin tur

7 Björk, Cecilia. Och Reppen, Laila. (2000) *Så byggdes staden*. AB Svensk Byggtjänst. Västervik; Söderlind, Jerker. (1998) *Stadens renässans*. SNS Förlag. Kristianstad.

8 Söderlind, Jerker. (1998). *Stadens Renässans: från särhåll till samhälle: om närhetsprincipen i stadsplaneringen*. SNS (Studieförbund, Näringsliv och samhälle), Kristianstad.

9 Broms Wessel, Ola. Tunström, Moa. Bradley, Karin. (red). (2005). *Bor vi i samma stad? Om stadsutveckling, mångfald och rättvisa*. Grafisk form, Stockholm.

10 Book, Karin. och Eskilsson, Lena. (1999) *Centrum – Utarmning eller renässans?* KFB – Kommunikationsforskningsberedningen, Stockholm.

11 Söderlind. (1998)

en platskvalitet och livfullhet som går tillbaka till den mer traditionella stadens täta karaktär. Kista är en förort som tydligt kännetecknas av funktionalismens uppdelade baksidor och som idag allt mer vill se sig som en stad. Problematiken som uppsatsen avser att diskutera inbegriper hur en plats kan utveckla existerande förutsättningar till att bli mer stadsmässiga. Kistas funktionalistiska kvarlevor är idag en stor bromskloss för att förena stadsmässighetens helhet, vilket uppsatsen ämnar avhandla. Vanligt förekommande begrepp som diskuteras inom detta ämnesområde är *funktioner*, *flöden* och *platskvalitet*. Dessa begrepp ligger därför till grund för uppsatsen och kommer djupare analyseras i förhoppning att bidra med reflektioner för vidare diskussion.

1.3 Syfte

Syftet med denna kandidatuppsats är att studera teorier och strategier för hur förortsmiljöer kan bli mer stadsmässiga. För att empiriskt studera och besvara syftet har Kista valts som studieobjekt. Uppsatsens fokuserar på tre centrala teman för att uppfylla syftet;

- *Funktioner*
- *Flöden*
- *Platskvalitet*

1.4 Avgränsningar

- Uppsatsen har begränsats till att inte behandla det ekonomiska och politiska perspektivet i någon vidare utsträckning. Detta hade givit uppsatsen ytterligare en dimension vilket den dessvärre saknar utrymme till. Dock är uppsatsskrivarna väl medvetna om vikten av dessa två dimensioner när det gäller stadsbyggande.
- Ännu ett perspektiv som tyvärr förloras i brist på utrymme är det miljömässiga perspektivet. Hållbarhet är något som ständigt diskuteras, nu hetare än någonsin. Vikten av dess betydelse hade inte fått tillräckligt med uppmärksamhet, till vad vi anser är skäligt.
- Diskussionen kring platskvalitet har avgränsats till att bygga på de komponenter som attraherar människor till en plats. Detta betyder att aspekten kring image och marknadsföring helt lämnas åt sidan, då detta är något som i sig kräver en hel

kandidatuppsats. Vi valde att inte fokusera på detta då vi dessutom anser att det är nästa fas i Kistas platsutveckling.

1.5 Uppsatsens disposition

Uppsatsen påbörjas med en fiktiv beskrivning som inleder den problematiserade och inledande delen, som även innehåller syfte samt avgränsningar. Därefter följer ett metodologiskt avsnitt som behandlar uppsatsens metodverktyg. Vidare följer den teoretiska och empiriska diskussionen i sex kapitel. Varje tematiserad dimension; *funktioner*, *flöden* och *platskvalitet* behandlas separat i sin helhet, där tidigare forskning först återges i ett enskilt kapitel och följs av ytterligare ett kapitel där den empiriska analysen presenteras. Denna uppdelning motiveras genom att läsaren får ett bättre flyt och större förståelse av varje tematiserad dimension, innan allt summeras i en avslutande slutsatsdiskussion. Därefter följer källförteckning och bilagor.

1.6 Summering inför nästa hållplats

Den inledande delen ovan har förhoppningsvis skapat ett intresse för fortsatt läsning. Problematiken och syftet som presenterats har för avsikt att ge en förståelse för uppsatsens bidrag till ämnet. Hur uppsatsen har tagit form samt dess tillförlitlighet och giltighet redogörs för i följande metodkapitel.

2 Metod

Detta kapitel behandlar uppsatsens två metodverktyg; intervju och observation. Respektive redskap inleds med en motivering av metodval, för att därefter presentera insamling och bearbetning av empirisk data för att uppfylla uppsatsens syfte. Metodproblem diskuteras utifrån relevanta begrepp som validitet och reliabilitet. Slutligen presenteras en kort summering som ämnar leda läsaren vidare till uppsatsens nästa kapitel.

2.1 Valet av intervju

Genom kvalitativa forskningsintervjuer, önskade vi få fram relevant empiriskt material, för att skapa en bred förståelse för Kista som plats samt dess utvecklingspotential för stadsmässighet. Detta ansåg vi var av hög relevans då det kom att utgöra grunden för analysen av våra tre huvudteman.

2.1.1 Sju steg mot uttömmande intervju svar

Metodförfattaren Steinar Kvale anser att en professionell forskningsintervju utgörs av sju stadier, vilka omfattar *tematisering, planering, intervju, utskrift, analys, verifiering* samt *rapportering*.¹² I likhet med Kvales teori om att högre intervjukvalitet på detta sätt uppnås, använde vi oss grundligt av dessa åtgärder. Vi utformade en intervjuguide som berörde våra huvudteman, *funktionsdelning, flöden* samt *platskvalitet*, vilka ses i *Bilaga 1-4*, för att därmed lättare strukturera intervjufrågorna.¹³ Med hjälp av intervjuguiden skapade vi ett verktyg som ramade in, och underlättade intervjuprocessen.¹⁴ Den kvalitativa intervjumetod vi använde oss av gav oss möjlighet till en stor flexibilitet och öppenhet, då inga formulerade svar fanns att tillgå i förväg.¹⁵ För att ytterligare definiera vår intervjuform användes vidare en semistrukturerad modell, vilket uppmuntrar till en samtalsbaserad intervjuform där respondenten förhoppningsvis känner sig avslappnad. Detta menar vi genererar mer värdefull data som är till fördel för uppsatsen. I planeringsstadiet är det viktigt att begrunda vad vi vill, samt vilken kunskap som eftersträvas och därför har planeringen skett kontinuerligt genom hela arbetsprocessen.

---

¹² Kvale, Steinar. (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur. Lund.

¹³ *ibid.*

¹⁴ Krag Jacobsen, Jan. (1993) *Intervju. Konsten att lyssna och fråga*. Studentlitteratur. Lund..

¹⁵ *ibid.*

2.1.2 Kistas kvalitativa röster

Genom samtal med utvalda ledningspersoner var målet att erhålla relevant information för att besvara uppsatsens syfte. I samband med kursstart kontaktades utvalda personer, som ansågs var mer eller mindre inblandade i Kistas uppgradering. Genom e-post informerades samtliga om uppsatsens syfte och delgavs intervjufrågorna. Detta för att svaren på frågorna därmed blir mer genomtänkta och på så vis genererar mer uttömmande information.

Fältarbetet förlades till vecka 17, då alla i projektgruppen, var på plats i Kista för intervjuer och observationer. Veckan inleddes med en intervju med Anders Ahlén, fastighetsutvecklare på Stockholms Lokaltrafik. Därefter följde en intervju på tisdag förmiddag med Linda Estenthal, gallerialedare* för Kista Galleria, samt en intervju på eftermiddagen med Nils-Erik Selin, VD för Kista Science City AB. Alla dessa tre intervjuer varade i cirka 60-90 minuter varav Selins intervju även infattade ett kort besök högst upp i Kista Science Tower. Utsiktsplatsen som är belägen 160 meter över havet, och är Sveriges högsta kontorsbyggnad, gav oss en tydlig överblick över Kista samt omkringliggande områden. Veckan avslutades med ytterligare en intervju på Stadsbyggnadskontoret i Stockholm med Agneta Larsson, planarkitekt och områdesansvarig för Kista. Denna intervju varade i cirka två timmar och förutom frågor som besvarades, gavs även en historisk bakgrund till Kista samt framtida projekt. Där erhöles också kartor och bilder, som utvecklade respondentens svar ytterligare samt underlättade vid analys. Alla fyra intervjuer följde en halvstrukturerad form med intervjuguiden som underlag. Dock omformulerades och kompletterades dessa frågor något under intervjuernas gång. Samtliga intervjuer spelades även in på band för att öka intervjuens validitet samt underlätta bearbetningen av det insamlade materialet.¹⁶

2.1.3 Viktiga begrepp för en övertygande uppsats

Syftet med intervjuerna var att erhålla respondenternas syn på viktiga aspekter, vilka vidare analyseras i syfte att bekräfta eller motbevisa teorier gällande stadsutveckling. Under utskriften av intervjuerna återspeglas inte exakta svar av de med mindre relevans, utan vikt har lagts vid betydelsefulla uttalanden i samhörighet med vårt syfte.¹⁷ Analys av vårt intervjumaterial har till viss del haft utförandet av ad-hoc metoden. Till en början lyssnade vi igenom samt läste det insamlade materialet, för att skapa ett helhetsintryck av intervjun. Vidare gjordes en fördjupning

---

* Gallerialedare är en skapad tjänst för Kista Galleria. Gallerialedaren ansvarar för galleriadrift, marknad och kommunikation.

¹⁶ Kvale. (1997)

¹⁷ ibid.

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

av de relevanta avsnitten i texten, för djupare analys och tolkning av specifika yttranden. Detta möjliggjorde eftertänksamma kopplingar mellan det empiriska materialet och uppsatsens teori. Till följd av detta tillvägagångssätt har de utförda intervjuerna kommit att spela en väsentlig roll för denna uppsats.

Kvale nämner som det nästa sista steget; verifiering, vilket är något som vi har arbetat med kontinuerligt under hela uppsatsen. Under verifieringsprocessen behandlas begrepp som validitet och reliabilitet. Dessa begrepp är av högsta vikt för att uppsatsens resultat ska kunna generaliseras.¹⁸ Validitet gällande en intervjuundersökning omfattar hur väl undersökningen mäter det den har för avsikt att mäta,¹⁹ samt för vilken situation och för vilken population resultaten är giltiga.²⁰ Reliabiliteten kan ställas synonymt med tillförlitlighet, det vill säga om vilken grad av pålitlighet intervjun innehar. Kvale poängterar att reliabiliteten kan påverkas av de frågor som intervjuaren väljer att ställa till respondenten, då frågorna kan vara formulerade på ett ledande sätt vilket kan påverka intervjun i en speciell riktning. Under intervjuerna undveks därför ledande frågor som eventuellt skulle kunna styra respondentens svar, likaså har ja- och nejfrågor undvikits för att inneha så kvalitativa svar som möjligt. Trots att inga ledande frågor fanns i intervjuguiden, tenderade dock vissa frågor att ställas på ett ledande vis, under intervjugång. Detta var en svårighet som vi aktivt arbetade med och lyckades bemästra någorlunda mot slutet av intervjutillfällena.²¹

Kvales sju steg har till syfte att genom ett giltigt tillvägagångssätt mynna ut i en uppsats baserad på slutsatser dragna från intervjuer. Han definierar sista steget i intervjuforskningen som rapport, där vi med hjälp av utförda intervjuer konstaterat slutledningar som vi kopplat till presenterad teori vilket slutligen har resulterat i den färdigställda rapporten.

2.2 Valet av observation

För att undersöka Kista som plats valdes metodverktyget observation. Detta medförde att vi iakttog miljön, mänskliga beteenden och det sociala samspelet på platsen²² och kunde fånga saker som inte framkom under intervjuerna. Då uppsatsen behandlar utveckling av en plats ansågs

---

18 Trost, Jan. (2001) *Enkätboken*. Studentlitteratur. Lund

19 Kvale. (1997)

20 Trost. (2001)

21 Kvale. (1997)

22 Öhlander, Magnus (1999) "Deltagande observation". I: Kaiser, Lars. och Öhlander, M. (red) (1999) *Etnologiskt fältarbete*. Studentlitteratur. Lund.

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

observation vara en nödvändighet för att få en helhetsbild av platsen samt upptäcka eventuella kryphål som inte framkommit under intervjuerna.

2.2.1 *Vägen mot det öppna seendet*

I början av fältarbetet i Kista, användes en öppen observation. Denna observationsteknik innebär ett reflekterande synsätt, då alla intryck på platsen fångas. Metodförfattaren Magnus Öhlander argumenterar för värdet i att alla sinnen aktiveras under en observation,²³ och vi var därför noga med att inte enbart fokusera på synintrycket utan att även fånga ljud och lukter på platsen. Den fysiska miljön studerades noga samt de föremål som omgav oss, utformningen av offentliga ytor, byggnaders uppbyggnad etcetera, för att skapa ett helhetsintryck av platsen. Det var till vår fördel att till en början använda en öppen observation, då denna gav möjligheten att se nya potentiella infallsvinklar, idéer och eventuella lösningar som kunde ligga till grund för analysen. Vid observation är det viktigt att ha i åtanke att det inte bara är observatören som observerar, utan även denne kan ses som observerad. Observatören kan här påverka det som händer i fältet med sin närvaro. Vi ansåg dock inte kunna påverka vårt observationsfält särskilt mycket med vår närvaro, då de platser som observerades var allmänna platser med människor i rörelse, där det var lätt att smälta in. Vidare måste observatören ha en förståelse för det som skall observeras. Denna förståelse kan baseras på tidigare studier, egna erfarenheter, tankar, fördomar och åsikter.²⁴ Genom att alla i projektgruppen deltog under samtliga observationstillfällen, reducerades subjektiviteten och risken för eventuella missförstånd minskade. Utifrån personliga bakgrunder skapades olika uppfattningar om Kista, som sedan diskuterades för att uppnå en mer generell syn av platsen.

2.2.2 *Kistas strukturerade seende*

Efter den öppna observationen valdes inför den andra observationen en kvalitativ observationsteknik med en strukturerad observation.²⁵ Denna gång utformades därför ett utförligt observationsschema som kan utläsas i *Bilaga 5*. Schemat koncentrerades på aspekter som ansågs vara av central betydelse och ligga inom ramen för vårt syfte. Observationsschemat var i likhet med intervjuguiden utformat efter uppsatsens huvudteman, *funktionsdelning*, *flöden* samt *platskvalitet*, för att med detta skapa ett verktyg med klara riktlinjer. Genom ett förutbestämt schema blev observationerna fokuserade, mer strukturerade samt kvalitativa. Utrymme gavs även

---

²³ Öhlander. (1999)

²⁴ *ibid.*

²⁵ Bryman, Alan. (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber. Malmö

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

för allmänna intryck som föll utanför ramen av de förutbestämde frågorna, vilka placerades under rubriken övrigt. För att uppnå en bredd i observationerna, samt få tillförlitligt material valde vi att utföra nio olika observationer på tre olika platser, inom tidsramen klockan 16.00 till 22.00. Under samtliga observationer togs anteckningar samt fotografier för att underlätta vid bearbetningen av det insamlade materialet. Öhlander diskuterar ytterligare en viktig aspekt, som observatören måste ha i åtanke, och det är hur denne styr sitt blickfång, vad som kan ha missats eller omedvetet valts att fokusera på.²⁶ I samtliga kontexter som observation utfördes ansträngde vi oss därför för att se nya infallsvinklar och begrunda avvikande slutsatser, som kunde förändra hittills insamlat empiriskt material.

2.3 Summering inför nästa hållplats

I detta kapitel har uppsatsskrivarnas tillvägagångssätt synliggjorts för att skapa en tillförlitlighet för fortsatt läsning. De valda metodverktygen har presenterats och dess resultat kommer att redogöras för, vidare i uppsatsen. För att få ytterligare förståelse för uppsatsens innehåll ger nästa kapitel läsaren en kort och grundläggande bas inom ämnet stadsbyggande.

---

26 Öhlander. (1999)

3 Stadsmässighetens innebörd

Detta kapitel ger inledningsvis en förklaring till begreppet stad och dess tillväxtmönster samt klargörs distinktionen mellan begrepp som uppsatsen vidare behandlar. Därefter presenteras de huvudforskare som uppsatsens teori mestadels grundas på samt en bakgrund till varför deras åsikter väger tungt i detta sammanhang. Avslutningsvis görs en avgränsning till hur uppsatsskrivarna väljer att se på begreppet stadsmässighet för att med denna kunskap leda läsaren vidare till uppsatsen tre tematiserade ämnen.

3.1 Stad

En stad kan definieras på olika sätt i det samhälle vi lever i idag. Städer kan skilja i utseende från en nästan byliknande ansamling av verksamheter och bostäder till ett enormt stort område där flera mindre städer eller samhällen är sammanväxta.²⁷ Historiskt sett har människors val av boplats följts av de basala behoven för försörjning, skydd och samliv i ett socialt sammanhang. Städer växte fram vid mötesplatser där en väg korsade en annan och människor fick möjlighet till att utbyta varor och tjänster. Industrialismen startade urbaniseringen av de moderna stadssamhällen som vi ser idag. Städer har med tiden växt till en kontinuerlig väv av bebyggelse, gator och stadsdelar. Stadsgränser har ständigt vidgats och successivt inkorporerat och förvandlat dess utkanter till en del av staden och har på så vis ett organiskt tillväxtmönster.²⁸

Funktionalismens bidrag till stadsbyggandet har resulterat i så kallade *icke-städer* som idag är mycket ifrågasatta. Dessa *icke-städer* skulle kunna fungera som en stad om deras funktioner istället kopplas samman. Men idag skiljer sig staden från funktionalismens förort. Till skillnad från förorten erbjuder staden en hög blandning, integrering, täthet och samverkan av arbetsplatser, bostäder, affärer, och olika sociala och kulturella grupper.²⁹

3.2 Stadens forskare

Uppsatsens teoretiska kapitel vilar till stor del på två huvudforskare vars bidrag till ämnet om den traditionella stadens förfall och återskapande är mycket stort. Båda forskarna är stora kritiker till funktionalismens uppdelning och är ofta grundkällan som majoriteten väljer att citera när det gäller traditionellt stadsbyggande.

---

²⁷ Book och Eskilsson. (1999)

²⁸ Söderlind. (1998)

²⁹ *ibid.*

Jane Jacobs är en amerikansk-kanadensisk stadsbyggnadsarkitekt och en omtalad forskare inom stadsbyggnad. Hennes bok; *The death and life of Great American Cities*, som publicerades år 1961 kritiserar starkt det moderna stadsbyggandet och argumenterar för den traditionella stadens fördelar. Denna kritik utkom under åren då USA var i full gång med skapandet av *icke-städer*, då utan vidare respons. Det är först på senare år som hennes åsikter blivit mer vedertagna inom stadsplanering samt fått stor internationell genomslagskraft.³⁰ Jacobs lär oss att se staden och menar att vi måste skapa en förståelse för den.³¹ Utifrån en svensk kontext har stadsbyggnadsforskaren Jerker Söderlind vid Kungliga Tekniska Högskolan, Stockholm bidragit med relevanta resonemang som kan fördjupa förståelsen för traditionellt stadsbyggande.³² Söderlind publicerade år 1998 sin bok; *Stadens renässans*, vars syfte är att visa vägen tillbaka till den traditionella staden. Hans diskussioner och kritik är framförallt förankrade i ett svenskt perspektiv och publicerades nu på senare år då *icke-staden* är ett faktum och fokuseringen istället vilar på att bygga tillbaka den traditionella staden. I likhet med Jacobs har även Söderlinds åsikter fått stor uppmärksamhet på senare år.³³

3.3 Stadsmässighet

Att skapa stadsmässighet i stadsbyggandet är idag på modet, vilket tydligt syns i begreppets flitiga användning vid nybyggnationer och stadsvisionsplaner. För att framgångsrikt kunna uppfylla vårt syfte om att studera teorier och strategier för hur en förort kan bli mer stadsmässig, måste vi först förhålla oss till vad som innefattas i detta begrepp. Enligt svenska akademins ordlista beskrivs stadsmässig som något som liknar, erinrar om eller kännetecknar en stad.³⁴

Söderlind använder sig av ordet stadsliknande och ställer sig frågande till dess användning. Begreppets frekventa tillämpning har idag förvandlat stadsmässighet till en formfråga och kan endast urskiljas i byggnaders utseende och estetiska arrangemang. Söderlind illustrerar problemet metaforiskt genom att påstå att det existerar en oförmåga i att se skillnaden mellan stadens grammatik (funktionssätt) och stadens ordförråd (gestalt). Med andra ord menar

---

30 Nationalencyklopedin. (2008) *Sökord: Jacobs, Jane*. Tillgänglig:

<http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=214776&i_word=jane%20jacobs> (Läst 2008-05-16)

31 Jacobs, Jane. (2004). *Den Amerikanska Storstadens Liv och Förfall*. Daidalos. Riga.

32 City i Samverkan. (2008) *Jerker Söderlind stadsforskare på KTH, Samhällsbyggande – styrelseordförande i City i Samverkan*. Tillgänglig. <http://www.cityisamverkan.se/information_2007_06_jerkersoderlind.shtml> (Läst 2008-05-27)

33 Söderlind. (1998)

34 Svenska Akademiens Ordlista. (2008) *Sökord: Stadsmässig*. Tillgänglig: <<http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>> (Läst 2008-04-30)

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

Söderlind att ett område inte endast kan se ut som en stad, utan området måste i grund och botten även fungera som en. Det är inte utseendet som skapar stadsmässighet, utan dess innehåll.³⁵

Jacobs använder sig inte direkt av ordet stadsmässighet utan beskriver istället stadens egenskaper i mer sociala och ekonomiska perspektiv. Hon menar att en plats måste förstå betydelsen av mänsklig närvaro och en maximering av funktionell mångfald för att skapa något som liknar en stad.³⁶

Mot denna bakgrund fångar vi stadsmässighetens innebörd och vidare diskussioner kring stadsmässighet kommer att följa ovanstående resonemang. Uppsatsen väljer att se stadsmässighet som stadens grammatik och funktionsmekanism med innehåll av socialisering och mångfald. Ytterligare ett tillägg till diskussionen, är begreppet platskvalitet som i modern tid fått ökad betydelse när det gäller stadsmässig utveckling och attraktivitet.

3.4 Summering inför nästa hållplats

Ovanstående kapitel har beskrivit stadens innebörd och dess historia. Vidare har forskarna Jacobs och Söderlind presenterats, vars bidrag till ämnet är anmärkningsvärt och ligger till grund för huvuddragen som uppsatsen behandlar. Därefter har läsaren fått en förståelse för begreppet stadsmässighet och vad detta innefattar vilket vi väljer att i kommande kapitel diskutera utifrån tre fördjupande tematiseringar;

- *Funktioner*
- *Flöden*
- *Platskvalitet*

---

35 Söderlind. (1998)

36 Jacobs. (2004)

4 Funktioner

Det här kapitlet behandlar uppsatsen första tema, gällande vilka funktioner som bör finnas på en plats för att skapa stadsmässighet. Först definieras täta funktioner och utifrån främst Jacobs och Söderlinds teorier diskuteras även funktionernas koncentration. För att vägleda läsaren ytterligare genom teorin, diskuteras hög blandning och olika typer av stadsmässiga funktioner samt kvarter och äldre byggnaders betydelse. Detta för att ge läsaren en förståelse för teoretikernas syn på en optimal stadsmässig blandning. Avslutningsvis följer en kortare summering för att leda läsaren vidare till nästa kapitel.

4.1 Hög blandning av funktioner

För att förstå städer* och dess stadsmässiga samband måste dess kombinationer av användningsområden och funktioner betraktas. Jacobs väljer att se denna blandning av funktioner i ordet mångfald och menar att staden skapas av en mångfald funktionella ingredienser. Stadsmässigheten kräver en hög blandning av funktioner som är tillräckligt komplex för att skapa kontaktytor, rörlighet och säkerhet i staden.³⁷

Söderlind beskriver att äldre städer upplevs mer varierande och levande i motsats till städer som uppkommit och byggts om under funktionalismens taktpinne. Han menar att traditionell stadsplanering följer närhetsprincipen, där närhet skapas genom täthet.³⁸ Detta överensstämmer med Jacobs resonemang kring hur täta koncentrationer är en förutsättning för en blomstrande mångfald i staden. Om inte platsens funktioner drar till sig människor är resultatet uteslutande utan mångfald.³⁹ Söderlind poängterar att täthet skapas genom ett intensivt markutnyttjande med byggda gränsdragningar. Han fortsätter därefter att diskutera skapandet av närhet utifrån tanken om en jämn fördelning av funktioner.⁴⁰ Dessa funktioner, menar författarna Ruben-Nyström, Wiklander, Grahn och Lehmann ofta fungerar bra i sig själva, men inte alltid som en helhet. Detta medför att det blir svårare att bygga om stadsdelen för nya behov samt att den kan upplevas som en splittrad miljö.⁴¹

---

* Framförallt i teoridelarna väljer uppsatsskrivarna att använda sig av begrepp som stadsdel, plats, område och stad för att skapa ett varierat språk i texten. Uppmärksamma att avsikten är inte att lägga någon vikt vid begreppens specifika definition, utan se orden i ett neutralt sammanhang.

37 Jacobs. (2004)

38 Söderlind. (1998)

39 Jacobs. (2004)

40 Söderlind. (1998)

41 Ruben Nyström, Charlotte. Wiklander, Johanna. Grahn, Sara & Lehmann, Lotta. (2005) "Att skapa urbana livsmiljöer". i: Broms Wessel, Ola. Tunström, Moa. Bradley, Karin. (red.) (2005). *Bor vi i samma stad? Om stadsutveckling, mångfald och rättvisa*. Grafisk form, Stockholm.

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

Idag finns en stark kritik mot stadens funktionsuppdelning, menar professorn i samhällsplanering, Jan Nyström. Han menar att stadsdelarna mister sin identitet vid denna uppdelning av arbete, boende och service, samt att mänsklig socialisering motarbetas. Nyströms resonemang utvecklas genom att beskriva stadens funktioner och vikten av att inneha ett tillräckligt antal funktioner på en plats för att kunna titulera sig stad. Ytterligare tillägger han att dessa funktioner bör finnas inom en nära radie för att på så vis kunna nyttjas och vara tillgängliga för människor under hela dygnet.⁴²

4.2 Olika funktioner

Jacobs menar att faktorer som skapar mångfald kan studeras. Poängen som hon för fram är en protest mot det felaktiga antagandet, som ofta görs, om att stadsmässig mångfald föds ur ett kaos av slumpmässighet. Vidare anser Jacobs att mångfald infinner sig av en anledning. En stad kräver en viss typ av ingredienser och saknas någon försämrar stadens potential till en blomstrande funktionell mångfald.⁴³

Jacobs beskriver hur det i de mest livligaste och populära stadsdelarna ofta finns ett större urval av små unika verksamheter än vad det finns stora. Enligt henne existerar två olika typer av funktioner som skapar mångfald; primära och sekundära. Primära funktioner drar själv till sig människor till en plats och innefattar; kontor, fabriker och bostäder. Även platser för underhållning, utbildning, handel och rekreation ingår i viss utsträckning som primära funktioner.⁴⁴ Jacobs menar att varje funktion i sig själv är ganska ineffektiv som skapare av stadsmässig mångfald och kräver därför att det ska finnas mer än två. Arkitekten Jan Gehl är av samma åsikt när han skriver att placeringen av vissa funktioner, som exempelvis ett universitet, ger synergieffekter av flera andra funktioner i samma område.⁴⁵ Om primära funktionen kombineras så att människor rör sig på platsen vid olika tidpunkter och nyttjar samma funktioner, menar Jacobs att stadsdel vunnit något. Denna lyckade kombination kan ge upphov till ett ekonomiskt stimuli, som skapar en tillväxtmiljö för sekundära funktioner.⁴⁶ Den sekundära mångfalden definierar Jacobs som de verksamheter som växer fram som en reaktion av de primära funktionernas närvaro. De expedierar i sin tur ytterligare de människor som de primära

---

42 Nyström, Jan. (2003). *Planeringens grunder*. En översikt. Studentlitteratur, Lund.

43 Jacobs. (2004)

44 ibid.

45 Gehl, Jan. (2003). *Livet Mellem Husene*. Arkitektens Forlag, København

46 Jacobs. (2004)

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

funktionerna lockat till sig. Jacobs slutsats är att stadens egen mångfald stimulerar mer mångfald.⁴⁷

4.3 Kvarterstaden stärker funktionsblandningen

Jacobs redogör för kvarteren och gatornas betydelse. Fördelarna med kvarterstaden är enkla när det kommer till att höja variationen och öka möjligheten till att maximera blandningen av funktioner, vilket både Jacobs och Söderlind diskuterar.⁴⁸ En hög frekvens av tvärgator och gathörn, menar Jacobs skapar stadsmässig atmosfär. Idag finns det dock en tendens att bygga långa kvarter, vilket ger ett tungt intryck då större delen av marken är bebyggd. Stadsplanerare bör vara aktsamma med denna typ av bebyggelse, då långa kvarter riskerar att bli självisolerade gator. Deras enda användning blir som en passage och gångsträcka till närliggande affärsgator, busstation och parker. De isolerade gatorna beskrivs som stadens mellanrum som avbryts av skrikande och hetsiga knutpunkter, ändlösa kvadratmeter handel och kommersiell likformighet, vilket illustrerar en typiskt icke fungerande stadsdel.⁴⁹ En liknande problematik diskuteras av Ruben-Nyström et al., vilka menar att dessa mellanrum är ett resultat av en alltför gles, oflexibel och ineffektiv stadsuppbyggnad. Mellanrummen definieras vidare som den mark som uppkommit mellan planerad bebyggelse och mark och som fungerar som åtskiljande yta, utan någon väsentlig funktion i sig.⁵⁰

Jacobs lösning syftar framförallt till att bryta de isolerade mellanrummen genom att beskära dem av flera korsande gator. Om gatorna istället ökar i antal och delar kvarteren, kompenserar detta att husen täcker en så stor yta. Gatorna är i allra högsta grad nödvändiga för att generera mångfald i stadsdelarna och bör planeras för att skapa livliga och intressanta rum i staden. Med inslag av livliga parker, blandning och variation av bostadshus och andra offentliga byggnader bidrar detta till att stadsdelen på ett unikt sätt skapar mångfald och vitalitet. Jacobs menar att stadsdelarna måste väckas till liv och fostras för att tillgodose samma stadsliv som innerstaden.⁵¹

4.4 Äldre bebyggelse skapar flexibilitet för funktionsblandning

Gällande stadsmässig mångfald diskuterar Jacobs vikten av att stadsdelen består av en blandning av hus som varierar i ålder och skick. En försvarlig del av dem bör vara gamla då det är en

---

47 Jacobs. (2004)

48 *ibid.*; Söderlind. (1998)

49 Jacobs. (2004)

50 Ruben Nyström et al. (2005)

51 Jacobs. (2004)

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

omöjlighet att skapa livfulla gator utan deras medverkan. Samma livfullhet diskuterar Söderlind i sin beskrivning av traditionella stadskvarter.⁵² Vidare menar Jacobs att gamla hus inte nödvändigtvis är historiska byggnader, utan innefattar även omsorgsfullt restaurerade byggnader eller byggnader med ett visst slitage.⁵³ En stadsdel med endast nyproducerade hus begränsar verksamheter som inte kan agera i fastigheterna på grund av de höga kostnaderna. Detta menar Jacobs är synligt i stadsbebyggelsen, då endast storföretagen, detaljhandelsjättarna och restaurangkedjorna verkar i de nybyggda komplexen, medan kvarterskrogen och de utländska restaurangerna huserar genom påhittiga lösningar i äldre byggnader.⁵⁴ En väl fungerande stadsdel byggs på under årens kretslopp, gamla hus ersätts med nya medan andra renoveras. Detta gör att stadsdelen hela tiden representerar olika åldrar och typer och en levande stadsmiljö frambringas. Även Söderlind poängterar betydelsen av äldre bebyggelse som än idag fyller sin funktion.⁵⁵ Jacobs menar att när ett område är nybyggt, har det ingenting att erbjuda stadens mångfald av primära och sekundära funktioner. Tråkigheten breder ut sig i stadsdelen och risken finns att folk flyttar därifrån.⁵⁶

4.5 Summering inför nästa hållplats

Detta kapitel har presenterat uppsatsens första tematiserade ämne, *funktioner*, med bakgrund i teorin. Vikten av integrerade funktioner, kvartersuppdelade stadsmiljöer och äldre bebyggelse har här belysts. Sammanfattningsvis konstateras att det krävs en hög blandning av mångfald för att stimulera stadsmässighet. I nästa kapitel analyseras dessa element i Kista för att studera hur platsen uppfyller förutsättningarna för stadsmässig mångfald.

---

52 Söderlind. (1998)

53 Jacobs. (2004)

54 ibid.

55 Söderlind. (1998)

56 Jacobs. (2004)

5 Funktioner i Kista

I detta kapitel befinner sig uppsatsgruppen på plats i Kista. Fältarbetet är utfört och nedan följer en beskrivning av resultatet. Det bearbetade empiriska materialet presenteras i en diskussion förankrad i de teoretiska förutsättningarna för stadsmässighet. Kapitlet är uppbyggt på samma sätt som föregående kapitel, med samma rubriker, för en tydligare koppling till teorin. Rubriktilägget "...i Kista" är dock gjord för att poängtera att vi befinner oss på fältet. Kapitlet avslutas med en kort summering som även hjälper läsaren att följa uppsatsen till nästa tematisering.

5.1 Hög blandning av funktioner i Kista

Kista byggdes i slutet på 1970-talet som en klassisk ABC-stadsdel*. Bostäder och arbetsplatser placerades var för sig och mellan dessa anlades ett centrum för handel för att integrera områdena. Detta följde helt det funktionalistiska mönster som tidigare återgivits och går helt emot Söderlinds tankar om stadens närhetsprincip.⁵⁷ Denna närhet och täthet lyfter Estenthal fram som viktiga byggstenar för en stad. Hon menar att graden av stadsmässighet ligger i närheten mellan de samhällsnyttiga funktionerna, som förorten saknar.⁵⁸

Kistas funktionsuppdelning och isolerade områden är idag mycket påtagliga, vilket bild 5.1 tydligt visar. På ena sidan om centrum finns funktionalismens förortsideal med höga homogena bostadshus. Vad vi även upptäckte inom detta område var en oas av små radhus, liknande dockhus i olika färger. Denna bostadsvariation förvånade oss lite. Vad som dock motsvarade våra förutfattade meningar var bristen på övriga funktioner, såsom kiosk,

Bild 5.1 Informationsskylt för vägledning vid tunnelbanan

mataffär och frisör, inom detta område. Liknande koncentration av en enda funktion gjordes i arbetsområdet på andra sidan centrum. Området karaktäriseras av stora kontorskomplex med ogenomträngliga fasader. Entréerna kräver passerkort och många vägar låses genom gallerstaket

* ABC-stadsdel är ett självförsörjande område med Arbete, Bostäder och Centrum. Se Söderlind. (1998)

⁵⁷ Söderlind. (1998)

⁵⁸ Estenthal, Linda. Gallerialedare för Kista Galleria. (2008-04-22) Intervju. Kl. 08.00-09.30. Kista, Stockholm.

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

och grindar. Funktionalismens baksidor är här tydlig, då blandningen av funktioner är obefintlig och känslan av offentligt liv är som bortblåst.⁵⁹ Även Ahlén belyser att Kista består av en separering av kontor och bostäder som i sig skapar en ödslighet.⁶⁰ Denna ödslighet menar Jacobs tar sig form i en bristande stadsmässighet där det saknas kontaktytor och rörlighet.⁶¹ Larsson diskuterar vidare att det som krävs för att en plats ska bli mer stadsmässig är rejält mycket arbetsplatser, bostäder och ett centrum, vilket hon menar finns i Kista. Dock är hon väl medveten om Jacobs och Söderlinds resonemang om att de behöver integreras mycket mer.⁶² Detta framhåller Larsson som Kistas största problem i dagsläget.⁶³

5.2 Olika funktioner i Kista

Utifrån diskussionen om primär- och sekundärfunktioner för stadsmässig mångfald observerades under fältarbetet tre påtagliga primärfunktioner i Kista; bostäder, it-kluster och galleria.⁶⁴ Dessa tre funktioner poängterades även av de fyra intervjupersonerna som viktiga, för att attrahera människor till Kista.⁶⁵ Larsson använder sig av begreppet *målpunkter*, som hon anser bör finnas på en plats för att den ska upplevas stadsmässig.⁶⁶ Ahlén diskuterar ett snarlikt fenomen utifrån begreppet *profilföretag*, vilka de flesta människor vet besöksadressen till och som därför är självgående och automatiskt skapar mänsklig rörelse på området.⁶⁷ Jacobs menar dock att primärfunktioner i sig själva är ineffektiva skapare av mångfald och det är först i kombination med fler funktioner som ett stadsmässigt resultat nås.⁶⁸

Både Estenthal och Selin argumenterar för hur gallerian och it-klustret, som funktioner, har ett ömsesidigt utbyte. Gallerian gynnas varje dag av it-klustrets placering i Kista, då de arbetande ofta äter lunch i gallerian samt passerar genom på väg hem och då samtidigt passar på att handla något.⁶⁹ Selin beskriver gallerians existens som; ”en fantastisk plats som fungerar som en smältdegel som ändrar skepnad under dygnets mörka timmar”.⁷⁰ Även när det kommer till företags val av etablering, menar Estenthal att gallerian är något som indirekt påverkar beslutet.

---

59 Kista. (2008-04-21) Öppen observation; Kistagången. (2008-04-23) Strukturerad observation.

60 Ahlén, Anders. Fastighetsutvecklare, Stockholms Lokaltrafik. (2008-04-21) Intervju. Kl. 17.00-18.00. Stockholm.

61 Jacobs. (2004)

62 *ibid.*; Söderlind. (1998)

63 Larsson, Agneta. Planarkitekt och områdesansvarig för Kista, Stadsbyggnadskontoret. (2008-04-24) Intervju. Kl. 08.30-10.30. Stockholm

64 Kista. (2008-04-21) Öppen observation.

65 Ahlén. (2008-04-21) Intervju; Estenthal. (2008-04-22) Intervju; Larsson. (2008-04-24) Intervju; Selin, Nils-Erik. VD för Kista Science City AB. (2009-04-22) Intervju. Kl. 14.30-15.30. Kista, Stockholm.

66 Larsson. (2008-04-24). Intervju.

67 Ahlén. (2008-04-21) Intervju.

68 Jacobs. (2004)

69 Estenthal (2008-04-22) Intervju; Selin. (2008-04-22) Intervju.

70 Selin. (2008-04-22) Intervju

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

På samma sätt behöver gallerian de nya företagen för att öka sin kundstock.⁷¹ Detta ömsesidiga utbyte som Selin och Estenthal beskriver är en gynnsam kombination⁷², vilket Jacobs beskriver som en tillväxtnöjlighet för sekundär mångfald.⁷³ Samtidigt observerades en avsaknad av lokala butiker utanför gallerian,⁷⁴ vilket även bekräftas av Estenthal;

Vi sväljer nog väldigt mycket av det som annars skapar en stad. Vi blir en stad i staden på något sätt. Det blir inte det där folklivet ute på gatorna, för att då söker man sig inomhus inne i Kista Galleria för att vi har 33 restauranger. Det kommer kanske att vara svårt att etablera vad som krävs för ett folkliv, etablera mysiga uteställen /.../ det kan vara svårt.⁷⁵

Detta citat illustrerar hur all sekundär mångfald samlas under gallerians tak istället för att ligga utspritt längs gatans trottoarer. I och med att allt ligger samlat kring samma punkt, sprids inte den mänskliga rörelsen som krävs för stadsmässighet. För att tydliggöra detta resonemang kan studien återberätta en affärsmans beteende i området. Han observerades då han hastigt promenerade från arbetsområdet till gallerian för att först köpa lunch och därefter snabbt stanna till vid *Pressbyrån* för ytterligare ett ärende. Efter dessa två besök promenerade han raskt tillbaka till sitt kontorskomplex. Eftersom övriga gator saknar sekundär mångfald var mannen tvungen att promenera ända till gallerian för att utföra sitt ärende, något som kvartersbutiken annars kunnat lösa.⁷⁶

5.3 Kvarterstaden förstärker funktionsblandningen i Kista

Den traditionella kvartersstrukturen är svår att hitta i Kista. Bostadsområdet är sammanbyggt med cykel- och gångvägar varvat med grönområden, medan företagsområdet präglas av jättelika kvarter av kontorskomplex, parkeringar och asfalt.⁷⁷

---

71 Estenthal. (2008-04-22) Intervju.

72 Estenthal. (2008-04-22) Intervju; Selin (2008-04-22) Intervju.

73 Jacobs. (2004)

74 Kista. (2008-04-21) Öppen observation; Kistagången. (2008-04-23) Strukturerad observation; Torget vid korsningen av Torsnäsgränd och Kistagången. (2008-04-23) Strukturerad observation.

75 Estenthal. (2008-04-22) Intervju.

76 Torget vid korsningen av Torsnäsgränd och Kistagången. (2008-04-23) Strukturerad observation.

77 Kista. (2008-04-21) Öppen observation.

Kandidatuppsats: Att göra stad av förort

Selin diskuterar det stora problemet som existerar idag i Kista, när det kommer till stadsbyggande i företagsområdet. Han menar att det krävs enorma summor för att modernisera kvarteren från 1980-talet för att uppnå en mer stadsmässig karaktär. Åtgärderna skulle bestå av uppbyggnader av de befintliga jättekvarteren, som kan ses på bild 5.2, för att skala ner dem kvartersmässigt.⁷⁸

Bild 5.2 Utsikt från Kista Science Tower över företagsområdets jättelika kvarter.

Observationen gav liknande intryck med

enorma kvarter som känns ansträngande att gå runt i och därför upplevs som mer trafikanpassade. Kvarteren saknar korsande gator vilket skapar känslan av låsta mellanrum.⁷⁹ Detta återknyter till Ruben-Nyström et al.:s resonemang om en ineffektiv och oflexibel stadsbyggnad.⁸⁰ Att väcka dessa kvarter, i arbetsområdet, till liv genom att strukturera om gator, anlägga livfulla parker och skapa intressanta stadsrum är ett problem i Kista. På stadsbyggnadskontoret fick vi uppfattningen av att dessa åtgärder idag fanns i planeringsstadiet.⁸¹ Larsson menar dock att problematiken ligger i att det enda stadsbyggnadskontoret kan försöka påverka är det som byggs nytt, för att på så sätt fånga stadslivets vitalitet.⁸²

5.4 Äldre bebyggelse skapar flexibilitet för funktionsblandning i Kista

På plats i Kista märks en större variation av bebyggelse i bostadsområdet jämfört med företagsområdet. I bostadsområdet står radhus i alla regnbågens färger jämte fabriksgjorda och massproducerade lamellhus*. Företagsområdet utgörs istället av homogena gråa kontorskomplex i fyra till sex våningar. Avsaknaden av äldre hus gör sig dock påtaglig i båda områdena, då allt är uppbyggt efter funktionalismens anda och på så sätt har en genomtänkt användning.⁸³ Detta gör att Kista saknar de äldre husens flexibilitet, karaktär och påhittiga möjligheter som Jacobs förespråkar.⁸⁴ Till följd av detta är det endast storföretagen och detaljhandelsjättarna som har råd

78 Selin. (2008-04-22) Intervju.

79 Kista. (2008-04-21) Öppen observation; Kistagången. (2008-04-23) Strukturerad observation.

80 Ruben Nyström et al. (2005)

81 Larsson. (2008-04-24) Intervju.

82 ibid.

* Lamellhus är friliggande hus med två eller flera våningar över mark och med minst två trapphus. Se Björk och Reppen. (2000)

83 Kista. (2008-04-21) Öppen observation.

84 Jacobs. (2004)

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

att etablera sig i Kista. Detta bekräftas av observationen som visar att det är företag som *Hennes&Mauritz*, *Claes Olsson* och *Lindex* som trängs i gallerian medan stora kända företag som *Ericsson*, *IBM* och *Nokia* finns i företagsområdet.⁸⁵ Kistas bebyggelsemönster menar vi saknar en tillräcklig variation för stadsmässighet, vilket leder till att de mindre aktörer som teorin förespråkar utesluts.⁸⁶

5.5 Summering inför nästa hållplats

Ovanstående kapitel illustrerar den empiriska bearbetningen i förhållandet till teorin. Sammanfattningsvis har Kistas enorma funktionsdelning tydligtgjorts genom diskussionen av stadsmässiga förutsättningar som täta och olika funktioner, kvarter samt äldre bebyggelse. Behovet av ökad integrering är klart nödvändig i Kista samt en uppbyggnad av de enorma kvarteren i företagsområdet. Likaså är problematiken synlig kring en funktionell mångfald som också hämmas på grund av bristen på äldre bebyggelse. Med detta i åtanke lämnar vi nu det funktionsmonotona Kista och går i nästa kapitel över till att diskutera den mänskliga flödets betydelse för en plats.

---

⁸⁵ Kista. (2008-04-21) Öppen observation.

⁸⁶ Jacobs. (2004)

6 Flöden

I detta kapitel presenteras uppsatsens andra tema, vilket berör mänskligt flöde. Flöden är av ansevärd vikt för att skapa socialisering på en plats, vilket är ytterligare en förutsättning för stadsmässighet. Kapitlet inleds med en diskussion om människors betydelse för platsen, och fortsätter vidare med hur människor använder sig av en plats. Därefter följer en redogörelse för mötesplatser och dess betydelse för stadsmässighet. Ytterligare förs en teoretisk diskussion gällande gaturummets fysiska utformning, följt av en kortare kapitelsummering som ämnar visa läsaren vägen till nästa kapitel.

6.1 Mänsklig betydelse

Söderlind menar att en stad inte kan definieras som en stad om det inte finns människor som bor och lever där. Det är människorna som skapar den sociala samvaron och dynamiken som karaktäriserar stadens folkliv.⁸⁷ Författarna Lindvall och Myrman beskriver på ett liknande sätt hur en stad utan människor inte är en stad, de menar att ju fler människor desto mer stad av stadskaraktär.⁸⁸ Söderlind använder vidare ordet genomströmning för att se på den mänskliga rörelsen i staden. Graden av genomströmning definieras genom att beräkna antalet personer som besöker, handlar eller färdas genom staden i förhållande till antalet boende och arbetsverksamma. En stad påverkas i stor grad av hur flödet av människor rör sig och använder stadens planlösning, då den är ett rum för rörelse och varande. Rörelse preciseras genom hastighet och förflyttning medan varande mer kan ses som ett nyttjande av platsen. Varandet fångar upplevelsen av gaturummet och dess lugnare rytmer, trängsel och estetiskt tilltalande vidder.⁸⁹

6.2 Mänsklig koncentration

I kapitlet *Funktioner* diskuterades bland annat Jacobs olika förutsättningar för att skapa stadsmässig mångfald. En av hennes stadsmässiga ingredienser är mer socialt inriktad och diskuteras därför under detta kapitel. Jacobs betonar vikten av en mänsklig koncentration i området, oavsett anledning till varför människor vistas där. Vidare utvecklas resonemanget till att det finns ett samband mellan den mänskliga koncentrationen på en plats och de utbud av funktioner som platsen erbjuder. Detta resulterar i att det är utbudet i stadsdelen som skapar

---

⁸⁷ Söderlind. (1998)

⁸⁸ Lindvall, Jöran. Myrman, Ann-Kristin. (2001) *Vardagens arkitektur. Vem bestämmer din livsmiljö?* Bäckströms Förlag, Stockholm.

⁸⁹ Söderlind. (1998)

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

flödet. Som diskuterats tidigare i uppsatsen har primära funktioner en betydande roll. Dessa funktioner är här en viktig länk för att fördela flödet under dagen. Invånarna som bor i ett område utgör ofta en stor andel av de som använder stadsdelens parker, gator och torg. Denna höga koncentration av människor bör understrykas, då Jacobs poängterar att detta ofta är en obeaktad källa till vitalitet och stadsliv. Av denna anledning bör en tät bostadsbebyggelse förordas för utveckling av stadsmässighet.⁹⁰

Precis som Jacobs lyfter Söderlind fram betydelsen av mänsklig koncentration, då i bemärkelsen av boende och besökare. Söderlind skriver att en del i stadens grammatik vilar på en balans mellan främlingar och bofasta. Kulturgeografen Ola Thufvesson beskriver hur folkliv föder folkliv och att ju fler grupper som använder sig av stadsdelen desto mer berikas stadslivet.⁹¹ Detta förespråkar att utveckla öppna, offentliga mötesplatser vid folktäta noder i staden där balansen är hög mellan främlingar och bofasta. Jacobs menar att om inte platsen drar till sig fler människor är resultatet uteslutande utan mångfald.⁹²

6.3 Stadens offentliga rum och mötesplatser

Stadsutvecklaren Charles Landry belyser begreppet offentliga rum, vilka utgör en fysisk scen i staden där utbyte kan ske i varierad form, både formellt och informellt. Vi väljer att se detta utifrån större mötesplatser som torg, parker och folktäta noder. Dessa har som funktion att uppmuntra till kreativa idéer och generera aktiviteter som med fördel kan dra nytta av gemensamma agglomererade faciliteter, såsom caféer, bio, restauranger. Offentliga rum är en nyckelplats för människor som cirkulerar i staden.⁹³ Docent Elisabeth Lilja diskuterar kritiken mot platser som byggts i funktionalistisk anda, där människor lever isolerade och avsaknaden av naturliga mötesplatser är påtaglig.⁹⁴

Enligt Gehl är det de sociala aktiviteterna i stadsdelen som skapar helheten.⁹⁵ Söderlind menar att stadsdelen inte endast ska fungera som en regelbok för byggnader, utan skapa ett socialt förhållningssätt mellan människor.⁹⁶ Människor går dit där de kan möta fler människor då det ligger i människans natur att söka social stimulans, vilket därför kräver en ökad stadsmässighet. Det offentliga rummet har som avsikt att fånga upp flödet av människor. Människor är även

---

90 Jacobs. (2004)

91 Thufvesson, Ola. (2006) *Fjärde staden*. Helsingborgs Stad. Hässleholm.

92 Jacobs. (2004)

93 Laundry, Charles. (2000). *The Creative City*. Earthscan Publications Ltd. London.

94 Lilja, Elisabeth. (1999). *Den ifrågasatta förorten. Identitet och tillhörighet i moderna förorter*. Byggnadsrådet. Stockholm.

95 Gehl. (2003)

96 Söderlind. (1998)

intresserade av att betrakta varandra, vilket är en social aktivitet som är märkbar i dessa rum. Av denna anledning förespråkar Gehl att torg och offentliga platser bör innehålla någon typ av sittfunktion. Utan dessa sittplatser och andra sociala aktiviteter blir staden endast ett genomgångsrum och inte en uppehållsplats för stadens alla invånare.⁹⁷

6.4 Gaturummets fysiska utformning får betydelse

En traditionell stads gatunät beskriver Söderlind som ett kontinuerligt nätverk med avbrott för offentliga platser som parker och torg.⁹⁸ Vidare redogör Thufvesson för hur kvarterstadens gator påverkar rörligheten i området då den kan kombineras på olika sätt. Samma resonemang synliggörs i författaren Bo Bergmans diskussion om hur flödet måste anpassas till den tätbebyggda stadens rumsliga princip. Alla fasader och byggnader i stadsdelen gör det nödvändigt för flödet att gå runt kvarteret, vilket skapar positiva strömmar av korsande människor.⁹⁹ Samma sak beskriver Gehl då han menar att kvartersstaden skapar ett intimt och klart definierat rum för fotgängare att färdas i. Att flyta omkring i ett halvtomt stort rum, där färdbanan inte är definierad, skapar ett otrevligt och förvirrat flöde.¹⁰⁰ Kulturgeograferna Karin Book och Lena Eskilsson har gjort samma iakttagelse och poängterar vikten av gatans möblering för att skapa en trevlig atmosfär. En genomtänkt utformning skapar rum i rummet, sänker hastigheten och underlättar orientering.¹⁰¹

Människans hastighet påverkas av smala gator, svängande gator och gator med iögonfallande mångfald, menar Thufvesson. Samma funktion har torg, fontäner och konst som avbryter rörelsemönstret och bidrar till att hastigheten sänks. Detta gör i sin tur att människorna exponeras för fler synintryck av affärsutbud och byggnaders attraktivitet, vilket även förhöjer intrycket av folkliv. Av detta konstaterar Thufvesson att det handlar om att maximera utnyttjandet av ytor snarare än att använda stora ytor.¹⁰² Funktionalismens byggnadsmönster utmärks till stor del av stora privata byggnader och fasader. Gehl menar att en gata som kantas av privata fasader är mindre attraktiv att färdas på. Den optimala gatan bör kantas av offentliga faciliteter i bottenplan och vidare byggas på med privata bostäder och kontor ovanpå. Att öppna fler ingångar i

---

97 Gehl. (2003)

98 Söderlind. (1998)

99 Bergman, Bo (2003). *Handelsplats, shopping & stadsliv.. En historik om butiks-former, säljritualer och det moderna stadslivets trivialisering*. Stehag:symposium. Stockholm.

100 Gehl. (2003)

101 Book och Eskilsson. (1999)

102 Thufvesson. (2006)

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

stadsgatans fasader i form av butiker och restauranger bör därför eftersträvas.¹⁰³ Gehl uppmärksammar ett hot i institutioner, som exempelvis banker och större företag, vilka tar upp stor yta i centrala lägen och dessutom ofta är mycket inåtvända.¹⁰⁴ Att öppna upp staden stimulerar inte bara flödet utan genererar även en känsla av stadsmässighet.

6.5 Levande gata = trygg gata

Jacobs menar att åsynen av människor drar till sig ännu fler människor och en levande gata alltid är attraktiv och blandar både betraktare och användare. För att människor överhuvudtaget ska nyttja gatan krävs det att den känns säker och trygg. Det är därför viktigt att trottoarerna kontinuerligt är befolkade så att antalet bevakande ögon stiger, då rörelse drar till sig nyfikna ögon från gatans byggnader, boende och verksamheter. Grundförutsättningen för denna naturliga övervakning återknyter till de ovan nämnda offentliga inrättningarna och öppenheten längs trottoarerna. Det allra viktigaste är att det finns verksamheter och faciliteter som används under dygnets mörka timmar då detta skapar en levande plats.¹⁰⁵ Detta är dock svårt att skapa, men spelar en avgörande roll för att genererar en stadsmässig atmosfär och ett socialiserande flöde.

6.6 Summering inför nästa hållplats

Kapitlet har presenterat teoretikernas perspektiv på den mänskliga betydelsen för en plats. Denna mänskliga närvaro tar sig uttryck i platsens flöde. Flödets sätt att använda platsens planlösning framkallar ett mönster av stadsmässighet som ovan beskrivits. Med bakgrund av detta går uppsatsen vidare till att i nästa kapitel fylla Kista med människor och genom intervjuer och observationer analysera hur platsen då uppträder.

---

103 Gehl. (2003)
104 ibid.
105 Jacobs. (2004)

7 Flöden i Kista

Uppsatsskrivarna befinner sig återigen på plats i Kista, observationer samt intervjuer är genomförda, vilka presenteras nedan. Det empiriska materialet sammankopplas vidare med tidigare presenterad teori, och analyseras därefter. Stycket följer strukturen i föregående kapitel, vilket tydliggörs genom samma rubriker, dock med rubriksinlägget "...i Kista". Kapitlet avslutas med en kort summering som även hjälper läsaren att följa uppsatsen till nästa tematisering.

7.1 Mänsklig betydelse i Kista

Idag bor cirka 30 000 människor i Kista, cirka 60 000 människor är arbetsverksamma i Kista Science City företagsområde och Kista Galleria besöks årligen av cirka 13 miljoner kunder.¹⁰⁶ Dock är det endast 10 procent av Kistas invånare som både bor och arbetar där,¹⁰⁷ vilket tyder på att genomströmningen är hög både till och från platsen. Ahlén förklarar hur flera aktörer vill ta hand om detta genomströmmande flöde och menar att detta ofta är anledningen till företags nära etablering vid transportnoder där flödet fördelas.¹⁰⁸ Vidare berättar han hur hans arbetserfarenhet fått honom att inse människans betydelse för staden; utan människor finns inget liv.¹⁰⁹ Estentahl är av liknande åsikt och uttrycker följande; "Om du tar bort människorna, så har du inte så mycket kvar. Människor är kanske de som definierar platsen, om man vänder lite på det".¹¹⁰ Ahlén fortsätter att diskutera hur funktionalismen separerade flöden, vilket han tydligt speglar genom att poängtera den tydliga funktionsuppdelningen i Kista. Ahlén menar att funktionalismens gator gjort att människor inte längre behöver träffa varandra¹¹¹, vilket går helt emot människans natur som även Gehl diskuterar.¹¹² Denna separering av flöden var tydlig under observationen på fältet, då det varierade i aktivitet i områdena beroende på dygnets tidpunkt. Företagsområdet har mest aktivitet under dagtid, medan bostadsområdet ligger öde och först vid eftermiddag/kväll observeras en förändring i aktiviteten. Gallerian däremot utgör en punkt som

---

106 Estenthal. (2008-04-22) Intervju. Kista Science City (2008); Newsdesk. (2007) Kista Galleria. Tillgänglig. <
<http://www.newsdesk.se/view/pressrelease/kista-galleria-expanderar-och-foernyar-nu-ska-sveriges-noejdaste-shoppingkunder-bli-aennu-noejdare-185117>> (Läst 2008-04-27)

107 Larsson (2008-04-24) Intervju.

108 Ahlen (2008-04-21) Intervju.

109 ibid.

110 Estenthal. (2008-04-22) Intervju.

111 Ahlén. (2008-04-21) Intervju.

112 Gehl. (2003)

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

karaktäriseras av ett ständigt flöde under dess öppettider, med högst aktivitet runt lunch och efter arbetsdagens slut.¹¹³

Observationen visade även hur flödet av människor använde sig av Kistas planlösning, i bemärkelsen av varande och rörelse. Kista Torg som ligger beläget i anslutning till bostadsområdet och vid sidan av gallerian, är en nyanlagd plats vars användning är hög av Kistas bosatta efter arbetsdagens slut. Detta är en plats för varande i bemärkelsen av torghandelns atmosfär samt en lugnare socialisering mellan människor vilka nyttjar torgets nyskapade formgivning. Övriga observationsplatser i Kista, dock med undantag för gallerian, präglas av en mer snabb förflyttande rörlighet mellan olika punkter.¹¹⁴

7.2 Mänsklig koncentration i Kista

Funktionalismens aktivitetsuppdelning är tydlig och på grund av detta observerades att flera av trottoarerna gapade tomma under stora delar av dagen, både i bostads- och i företagsområdet.¹¹⁵ Jacobs förklarar ett liknande fenomen, då områden inte kompletteras av fler än en primär funktion som kan fördela flödet.¹¹⁶ Larsson beskriver hur mänsklig rörelse lockar fler och menar att det måste finnas aktiviteter som människor behöver gå till.¹¹⁷ Selins funderingar över mänsklig närvaro stämmer väl överens med Söderlinds tankar om hur den stadsmässiga grammatiken vilar på en balans mellan boende och besökare.¹¹⁸ Selin menar att den mänskliga närvaron har extremt stor betydelse. Kista har en stor utmaning framför sig att skapa en rik och levande stadsmiljö. Selin utvecklar Kista Science Citys *vision* genom att uttrycka att Kista ska ”vara stad med alla ingredienser som finns i en stad”.¹¹⁹ Han är tveksam till att de som jobbar och bor i Kista är tillräckliga och poängterar betydelsen av att få fler människor att besöka platsen. Frågan han ställer sig är dock hur Kista ska locka ett ökat flöde.¹²⁰

Selin är medveten om den stora avsaknaden av bostäder i företagsområdet. Han menar att en bättre integration kanske löst den stora svårigheten av att skapa naturligt folkliv¹²¹, vilket höjt den mänskliga koncentrationen som Jacobs menar är en obeaktad källa till stadsmässig vitalitet. Selin

---

113 Kista Galleria. (2008-04-21) Öppen observation.

114 Kista Torg. (2008-04-23) Strukturerad observation; Kistagången. (2008-04-23) Strukturerad observation; Torget vid korsningen av Torsnäsgränd och Kistagången. (2008-04-23) Strukturerad observation.

115 Kista. (2008-04-21) Observation.; Kistagången. (2008-04-23) Strukturerad observation.

116 Jacobs. (2004)

117 Larsson. (2008-04-24). Intervju.

118 Söderlind (1998)

119 Jacobs (2004)

120 Selin. (2008-04-22) Intervju.

121 *ibid.*

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

säger dock i samma mening att han inte är riktigt säker på att det är just bostäder som krävs, vilket då återknyter till det vanliga misstaget som Jacobs diskuterar. Selin ser frågan ur ett ekonomiskt perspektiv och menar att ett litet antal insprängda bostäder inte märks och menar vidare att företagsområdet har svårt att skapa en attraktiv boendemiljö.¹²² Hur Kista ska stimulera ett folkliv som föder folkliv berör alla intervjupersoner som en central del för att skapa en stadsmässighet i Kista, deras åtgärder skiljer sig dock utifrån deras egna intressen.¹²³

7.3 Stadens offentliga rum och mötesplatser i Kista

Ahlén beskrev ovan hur funktionalismen separerade flöden, vilket även Liljas kritik diskuterar. Vidare menar Ahlén hur han i sitt arbete jobbar med att få människor att näst intill gå på varandra, för att skapa möten och socialt utbyte.¹²⁴ Två fungerande offentliga rum som observerades under fältarbetet, var Kista Galleria och Kista Torg. Båda platserna utgör en fysisk scen i Kista där flera typer av utbyten är möjliga. Trots att gallerian är privatägd väljer vi att se platsen som ett offentligt rum, detta på grund av att alla intervjupersoner starkt poängterar dess betydelse som mötesplats för Kista. Gallerian blandar hela stadens mångfald av användare och är även en plats för spontana möten och en central socialiserande punkt. Särskilt på helgen beskriver Estenthal hur gallerian skapar torgkänsla och påståendet illustreras genom följande citat;

Bland annat en funktion som en ren mötesplats, och det märker vi väldigt mycket speciellt på den här gruppen som bor i Kistaområdet med mycket invandrare. Många svidar upp sig på helgen, sätter på sig snygga kostymer och så går man hit och umgås. Man kanske inte handlar så mycket alltid. De tar en fika och äter någonting på restaurangen med hela familjen, det blir som ett andra vardagsrum.¹²⁵

---

122 Selin. (2008-04-22) Intervju.

123 Ahlén. (2008-04-21) Intervju; Estenthal. (2008-04-22) Intervju; Larsson. (2008-04-24) Intervju; Selin. (2008-04-22) Intervju.

124 Ahlén. (2008-04-21) Intervju.

125 Estenthal. (2008-04-22) Intervju.

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

Bild 7.1 visar Kista Torg där den funktionella mångfaldens synergieffekter tydligt observerades med sin torghandel och uteservering, dock i mindre skala än i gallerian.¹²⁶ På dessa ytor finns det också utrymme för de sociala aktiviteter som Gehl menar skapar stadens helhet. Ahlén säger följande i samtalet om flöde och sociala aktiviteter;

Bild 7.1 Kista Torg.

Flöden och attraktivitet hänger ihop för det är en förutsättning för att skapa en mötesplats och ett bra offentligt rum. Har du inget flöde, har du inget liv. Då gäller det att det flödet stannar upp och inte bara springer förbi.¹²⁷

Under diskussionen kring mötesplatser poängterade både Larsson och Selin att det lagts fram ett förslag att bygga ett nytt och större torg mellan Kista Galleria och företagsområdet. Detta skall fungera som Kistas knutpunkt och vara noden för allt inkommande flöde.¹²⁸ Idag finns ett befintligt torg på samma plats, men under vår observation framgick tydligt hur det idag endast används som en passage för företagsområdets pendlare. På torget finns sittplatser samt två restauranger med uteservering, men under observationen utnyttjade ytterst få dessa funktioner.¹²⁹ Larsson framhåller att den nya torgvisionen fokuserar på fotgängare och har avsikten att stoppa flödet i större utsträckning.¹³⁰

7.4 Gaturummets fysiska utformning får betydelse i Kista

Ahlén beskriver arbetet med att inventera flöden och att studera hur det rör sig vid olika tidpunkter. Han menar att det är viktigt att hitta orsakssamband och dra slutsatser till varför flödet ser ut som det gör.¹³¹ Gehl diskuterar samma sak när han beskriver att stadsrummet bör planeras effektivt för ett fungerande mänskligt flöde.¹³² Som tidigare beskrivits i kapitlet *Funktioner i Kista*, är den traditionella kvarterstaden svår att urskilja. Observationstillfällena

126 Kista Torg. (2008-04-23) Strukturerad observation.

127 Ahlén. (2008-04-21) Intervju.

128 Selin. (2008) Intervju; Larsson. (2008-04-24) Intervju.

129 Kista Torg. (2008-04-23) Strukturerad observation.

130 Larsson. (2008-04-24). Intervju.

131 Ahlén. (2008-04-21) Intervju

132 Gehl. (2003)

gav utslag på få människor som flanerade, i bemärkelsen av att insupa atmosfären, utan ständigt observerades en målmedveten förflyttning.¹³³

Ahlén diskuterade hur fler entréer skapar en levande gata,¹³⁴ vilket tydligt återknyter till Gehls diskussion om hur privata fasader skapar oattraktiva stadsrum vilka bör öppnas upp mot gatan.¹³⁵ Ur Larssons intervju framgår funderingar kring samma tankesätt om öppna fasader. Hon menar att de planer som stadsbyggnadskontoret gör idag utgår mycket från att bottenvåningarna ska vara öppna för butiker, restauranger och andra mindre näringsidkare.¹³⁶ Detta för att de låsta fasaderna med kontor ska minimeras samt att arbeta med att maximera ytor, vilket Thufvesson diskuterar¹³⁷. Larsson ser dock ett problem i att dessa öppna fasader endast kan krävas vid nybyggnationer och i de befintliga byggnaderna kan stadsbyggnadskontoret bara vädja om en förändring.

Enligt Larsson skapar denna ökade offentlighet ett livligare stadsliv och en större säkerhet kvällstid. Trädplanteringarna som idag används alltmer längs trottoarerna i Kista betonas även som en viktig komponent för stadsmässighet. Idag menar Larsson dock att området är ganska dött,¹³⁸ vilket bild 7.2 tydligt visar och vilket även bekräftades under vår observation. På bilden kan även de privata och låsta fasaderna ses, vilka bidrar till den torftiga stadsmiljön.¹³⁹

Bild 7.2 Kistagångens öde trottoar.

7.5 Levande gata = trygg gata i Kista

I likhet med vad som diskuterats ovan menar Larsson att en ökad bebyggelse med öppna fasader även ökar tryggheten då hon uttrycker följande; ”Ja, det blir flera ögon som man inte ser som tittar”.¹⁴⁰ Detta citat visar på en hög medvetenhetsgrad hos Larsson om stadsmässiga teorier, då Jacobs beskriver den naturliga övervakning som skapas genom att rörelse lockar till sig nyfikna

133 Kista. (2008-04-21) Öppen observation; Kistagången. (2008-04-23) Strukturerad observation.

134 Ahlén. (2008-04-21) Intervju.

135 Gehl. (2003)

136 Larsson. (2008-04-24) Intervju.

137 Thufvesson. (2006)

138 Larsson. (2008-04-24). Intervju.

139 Kista. (2008-04-21) Öppen observation; Kistagången. (2008-04-23) Strukturerad observation.

140 Larsson. (2008-04-24). Intervju.

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

ögon från gatans byggnader.¹⁴¹ När Kistas trygghet diskuteras vid intervjun med Selin menar han att problemet utgörs av att Kista saknar ett nattliv. Han menar att människor upplever en säkerhet där det finns rörelse, både under dagen och nattens alla timmar. Han lyfter även fram en annan poäng, utöver funktionernas öppettider, och påpekar att en fungerande och effektiv belysning också förhöjer känslan av trygghet.¹⁴²

7.6 Summering inför nästa hållplats

I detta kapitel har teorin levandegjorts genom exempel, citat och nära beskrivningar av verkligheten. Sammanfattningsvis lyfter kapitlet fram den mänskliga betydelsen för en plats ur perspektiven av koncentration, offentliga rum, fysisk utformning och trygghet. Den mänskliga betydelsen och närvaron är som ovan diskuterats det som skapar staden och utan detta grammatiska verktyg är stadsmässigheten svår att framkalla. Med detta avslutar vi diskussionen kring flöde och går vidare till att redogöra för stadsmässig platskvalitet som har för avsikt att attrahera och fånga det mänskliga flödet.

---

141 Jacobs. (2004)

142 Selin. (2008-04-22) Intervju.

8 Platskvalitet

Detta kapitel behandlar vårt tredje tema platskvalitet. Inledningsvis diskuteras problematiken kring platsers attraktivitet och dess olika perspektiv. Kapitlet fortsätter sedan med att presentera komparativa fördelar utifrån humankapital, kulturellt kapital och pluskantsutbud, funktionsskugga samt flaggskeppsprojekt. Dessa begrepp har en central roll i skapandet av attraktivitet för en plats. Här väljer uppsatsskrivarna att gå ifrån Jacobs och Söderlind något för att ge plats åt teoretiker som djupare behandlat det specifika ämnet. Kapitlet är viktigt för belysandet av ytterligare en aspekt som skapar stadsmässighet och som visade sig ha stor relevans för uppsatsens studieobjekt. Slutligen presenteras en kortare summering av kapitlet som leder läsaren vidare.

8.1 Attraktivitet

Definitionen av en attraktiv stad och vad denna innefattar kan ses från en rad olika perspektiv. Begreppet har många och varierande betydelser beroende på vems perspektiv man väljer att beakta. Arkitekter fokuserar på design, vyer och skönhetsvärden vid beskrivning av en attraktiv stad till skillnad mot miljöorienterade politiker som istället väljer att betona stadens grönska, luftkvalitet och parker som viktigt. Chefer för högteknologiska företag beskriver en attraktiv stad som en plats med hög arbetskraft och utrymme för stor expansion. Olika människor med olika ursprung, bakgrund och utbildning lägger med andra ord olika vikt på vilka attribut som kännetecknar en attraktiv stad. Vilken uppfattning som är mest korrekt och vilken uppfattning som kollektivt skall gälla går inte att fastställa. För att ett stadstyre skall lyckas skapa en attraktiv stad krävs därför en noga sammanvägning av olika attraktiva komponenter med utgångspunkt från deras respektive totala samhällsekonomiska värden och kostnader. Därefter måste stadsstyret bestämma vem eller för vilka som staden skall göras mer attraktiv och därefter utforma regler och lagstiftningar för att uppnå de uppsatta målen.¹⁴³

8.2 Komparativa fördelar

Thufvesson diskuterar platsers attraktivitet och hävdar att en plats som vill öka sin attraktivitet och möjlighet att dra fler människor dithän kräver en kontinuerlig översyn och uppgradering. Staden måste känna sin plats, hitta komparativa fördelar, aktivera goda cirklar med avkastning på strategiska insatser samt skapa synergieffekter.¹⁴⁴ Nationalekonomen och professorn Roland

---

143 Andersson, Roland (1998) *Attraktiva städer, en samhällsekonomisk analys*. Byggforskningsrådet. Stockholm.

144 Thufvesson. (2006)

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

Andersson diskuterar olika komponenter en stad kan erbjuda som gör den attraktiv i jämförelse med andra städernas utbud.¹⁴⁵ Han preciserar resonemanget gällande attraktiva städer och dess komparativa fördelar genom en utläggning utifrån sju olika kapital. Denna uppsats väljer att ge preferens åt två av dessa som är av hög relevans; humankapital och kulturellt kapital. Ett flertal andra författare diskuterar även de olika attraktiva komponenter en stad bör besitta, vilket till viss del kommer att behandlas nedan.

8.3 Humankapital

Humankapital är, som ovan nämnts, ett av Andersson sju kapital och har stor betydelse i strävan mot att bli en attraktiv stad, vilket även flertalet andra teoretiker gör gällande. I Anderssons benämning av humankapital avses utbildningsnivån på de skolor som en stad har att erbjuda samt invånarnas generella kompetensnivå. Den högteknologiska kompetens som finns i företag som verkar i staden är även en viktig beståndsdel i humankapitalet.¹⁴⁶ Regioner där företagskluster verkar är i sig en produkt för öppenhet och mångfald vilket genererar attraktivitet, vilket forskaren Richard Florida menar i sin tur präglar samhället i övrigt. Jacobs styrker diskussionen då hon menar att framgångsrika städer oftast består av sammankopplade kvarter som präglas av en heterogenitet.¹⁴⁷ Florida tar diskussionen vidare och utvecklar begreppet platskvalitet som de unika faktorer som gör en plats attraktiv och som påverkar människors lokaliseringsbeslut. Vidare menar han att platskvalitet är en ständigt pågående process som innefattar att olika aktörer i samhället arbetar tillsammans.¹⁴⁸ Idag finns en kritik uttalad om att dagens högteknologi gör platsen oviktig och tar död på geografin.¹⁴⁹ Detta påstående upprör dock Florida som menar att platsen istället har blivit vår främsta organiseringsenhet där högteknologiska företag medvetet samlas. Efter andra världskriget kännetecknades anställningsförhållanden av långsiktighet och företag utgjorde en central roll i processen att sammanlänka människor med jobb. Idag är personalomsättningen på många företag hög och den flexibla arbetsmarknaden bidrar till att människor är mer mobila i sina anställningar. Det medför att den geografiska platsen i hög grad spelar in när människor söker arbete och Florida framhåller att det är platsen i sig som utgör det nätverk där företag väljer att lokalisera sig, vilken i sin tur genererar den attraktivitet som konkurrerar med andra platser.¹⁵⁰ Lokala miljöer som gynnar lärande, innovation och

---

145 Andersson. (1998)

146 ibid.

147 Jacobs. (2004)

148 Florida, Richard. (2001). *Den kreativa klassens framväxt*. Daidalos. Göteborg.

149 Kellys, Kevin. (1999). "Den nya ekonomin: 10 strategier för en uppkopplad värld". Timbro, Stockholm. se Florida. (2001)

150 Florida. (2001)

informationsspridning som tyst kunskap framhålls som en mycket viktig komponent för att en stad ska anses attraktiv.¹⁵¹

Att platser med starka nätverk är attraktiva platser styrks av flertalet teoretiker. Sociologi- och samhällsplaneringsprofessorn Manuel Castells, beskriver viktiga samband och funktioner i dagens samhälle och tar diskussionen vidare med nätverkslogiken, som han menar utgör grunden för centrala aspekter av dagens samhälle. Han hävdar att en plats med fördel kan dra nytta av nätverk som instrument för att skapa attraktivitet. Nätverk gynnar flexibilitet och anpassningsförmåga samt har en dynamik som attraherar kunskaper, investeringar och talanger utifrån.¹⁵² Strategi- och managementprofessorn Michael Porter ansluter sig till diskussionen och anser att platser och städer där företag samarbetar är mer innovativa, attraktiva och växer snabbare än platser med svagare lokala nätverk.¹⁵³ Gunnar Törnqvist, professor i ekonomisk geografi, diskuterar att den viktigaste förutsättningen för välstånd är människor med kunskap och kompetens. Vidare menar han att framgångsrik regional utveckling sker där dessa kreativa människor finns och skapar på så vis en attraktiv plats.¹⁵⁴

8.4 Kulturellt kapital och pluskantsutbud

En grundläggande aspekt av en attraktiv stad som ofta lyfts fram i medierna är *kulturellt kapital*, vilket Andersson även diskuterar. Det kulturella kapitalet en stad innehar innebär närhet till teater, konserter, konsthallar etcetera. Även stadens särprägel och identitet infaller under benämningen.¹⁵⁵ Platser har långt tillbaka i tiden arbetat med att differentiera sig gentemot andra platser för att kunna hävda sin individualistiska ställning gällande ekonomi, politik och sociala aspekter. Medvetenheten är ett försök från regeringens sida att forma en specialdesignad platsidentitet och konkurrera med detta gentemot andra platser.¹⁵⁶ Ett sätt att differentiera sig och skapa en stark attraktiv identitet kan göras genom dimensionerna; basservice och pluskantsutbud. Thufvesson skriver att Sveriges välfärdssamhälle lägger grunden till platsers/kommuners förväntade basserviceutbud av; bostäder, integration, trygghet, bra utbildningsfunktioner, sjukvård, kollektivtrafik, hög vägstandard och sysselsättning. Trots att alla kommuner uppfyller kraven är det inte detta som är den avgörande faktorn vid människors val av plats. Thufvesson

---

151 Bryson, John R. Daniels, Peter W. och Warf, Barney. (2004) *Service Worlds, People, Organizations, Technologies*. Routledge. London.

152 Castells, Manuel. (2001). *Informationsåldern, Ekonomi, Samhälle och kultur. Band I. Nätverkssamhällets framväxt*. Diadalos. Göteborg.

153 Porter, Michael. (1990). *The competitive advantage of nations*. MacMillian. London.

154 Törnqvist, Gunnar. (2004). *Kreativitetens geografi*. SNS Förlag. Stockholm.

155 Andersson. (1998)

156 Kavaratzis Mihalis; Ashworth G. J. (2005) : *City Branding: An effective assertion of identity or a transitory marketing trick?* Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie Vol..96, Nr 5. Sid. 506-514.

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

menar att det är platsens pluskantsutbud som faller den slutliga domen om var människor uppehåller sig, då detta avser allt som överstiger basservicens förväntningar.¹⁵⁷ Landry belyser ett liknande fenomen då han menar att för att utveckla en resultatrik attraktiv stadsmiljö är det viktigt att platsen konkurrerar med hög kvalitet på faciliteter, service och underhållning. Dagens enkla kunskapsöverföring och människors mobilitet gör att människor inte stannar längre än nödvändigt på en plats.¹⁵⁸ Thufvesson argumenterar vidare för att nyttan av pluskantsutbud oftast inte kommer ur extravagant form utan förstärks istället i upplevelsedimensionen av enkla varu- och tjänsteutbyten. Exklusiva restauranger, storslagna golfbanor och evenemang är rena upplevelser i sig. Dock kan staden även bjuda på fri underhållning genom pampig arkitektur, geografiskt vacker placering och moderna kontorslandskap. Stadens pluskantsutbud ska berika stadslivet för både dess invånare och besökare.¹⁵⁹

8.5 Närhetens avigsidor

Ett uppmärksammat problem idag är att flera platsers platskvalitet och attraktionskraft kan hotas av närliggande städer. Begreppet funktionsskugga beskriver hur en specifik plats kan påverkas och skymmas av en eller flera större närliggande städer, vilka med sin dragningskraft och attraktivitet totalt upptar omlandets köpkraft. Vidare bör poängteras att ju närmare kärnan en plats ligger desto svårare är det för den att upprätthålla sin egen identitet och bli oberoende av den närliggande staden. Söderlind menar att Sveriges största funktionsskugga faller på området utanför Stockholm. Detta område riskerar att endast få behålla sin basservice, medan alla former av pluskantsutbud försvinner. Detta är ett problem som de flesta mindre platser tampas med att besegra.¹⁶⁰

8.6 Flaggskepp sätter platsen på kartan

Book och Eskilsson beskriver en tydlig urban trend av flaggskeppsprojekt för att öka en plats attraktivitet. Dessa iögonfallande och spektakulära arkitekturiska stadselement har främst en symbolisk funktion för ökad attraktivitet, vitalitet samt genering av ytterligare positiv utveckling.¹⁶¹ Utförda teoretiska studier har visat att flaggskeppsprojekt inte enbart attraherar människor till platsen utan även fungerar som ett instrument för att utveckla en lokal identitet.¹⁶²

---

157 Thufvesson. (2006)

158 Landry. (2000)

159 Thufvesson. (2006)

160 Söderlind. (1998)

161 Book och Eskilsson. (1999)

162 Sharpley, Richard. (2007). *Flagship Attractions and Sustainable Rural Tourism Development: The Case of the Alnwick Garden, England*. Journal of Sustainable Tourism. Vol. 15, Issue 2. Pages 125

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

Book och Eskilsson skriver ytterligare hur flertalet stadsförnyelseprojekt som gjorts de senaste åren, i syfte att höja stadens attraktivitet, har varit i form av att göra centrum mera likt ett köpcentrum, utveckla moderna kontorskomplex samt uppförandet av dessa flaggskeppsprojekt.¹⁶³

8.7 Summering inför nästa hållplats

I ovanstående kapitel har en teoretisk bakgrund presenterats gällande uppsatsens tredje tematisering, *platskvalitet*. Ur teorin har det framkommit olika former av kapital och kvalitéer som en plats kan inneha för att skapa konkurrensfördelar och attraktivitet. I nästa kapitel ska Kista utvärderas efter dessa kriterier för att se hur platskvalitet av stadsmässig karaktär skapas där.

---

163 Book och Eskilsson. (1999)

9 Platskvalitet i Kista

Tillbaka på fältet i Kista, kommer uppsatsens empiriska material gällande platskvalitet att diskuteras nedan. Med koppling till teorin tydliggörs nedan de fördelar Kista besitter, vilka attraherar människor och företag till platsen, samt avsaknaden av viss väsentlig attraktivitet. I likhet med kapitlet innan, följer detta kapitel ett tydligt mönster där rubrikerna från teoriavsnitten återkommer i samma följd med tillägget av "...i Kista". Till sist framställs en kort summering som även visar läsaren vägen från den analyserande teorin och empirin till uppsatsens slutdiskussion.

9.1 Attraktivitet i Kista

Under fältarbetet framkom en märkbar skillnad i intervjuerna gällande vad som innefattas i begreppet attraktiv stad. Den avvikelse som iaktogs av oss, diskuterades även av Estenthal när hon skulle besvara frågan; vad som ansågs göra en plats attraktiv. Hon poängterade att det finns en svårighet med att fastställa vad som är attraktivt, och skapar platskvalitet i Kista, då människor ser och upplever saker utifrån olika perspektiv.¹⁶⁴

9.2 Komparativa fördelar i Kista

Under observationerna i Kista reflekterades det över olika fördelar som platsen ansågs besitta. Dessa fördelar tog form i påtagliga objekt som gallerian och it-klustret men även mindre påtagliga företeelser som exempelvis kulturskillnader och gallerians långa öppettider.¹⁶⁵ Under intervjun med Selin, tryckte han på de fysiska fördelar en plats bör inneha för att uppfattas som attraktiv. Han framhöll vikten av att en plats måste ha attraktioner som tilltalar människor, för att skapa komparativa fördelar. Han illustrerar detta genom nedanstående citat;

Det måste finnas en eller flera attraktioner, det kan ju vara vad som helst egentligen. Attraktioner i kombination med att det är folk skapar ett attraktionsvärde som gör at man gärna åker dit. Varför är det mycket folk på Stureplan, det är ju skittråkigt. Varför är det mycket folk i Kungsträdgården i Stockholm? Det är ju liksom ett ballt ställe att vara på, man ser mycket folk. Det händer ju inte så mycket just där. Men det är ju saker runt omkring, det är ju ett krogliv, teater och biografier.¹⁶⁶

---

¹⁶⁴ Estenthal (2008-04-22) Intervju.

¹⁶⁵ Kista. (2008-04-21) Öppen observation.

¹⁶⁶ Selin. (2008-04-22) Intervju.

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

Estenthal konstaterade att det inte enbart är vad som finns på platsen som skapar fördelar, utan tryckte även på betydelsen av ständig förnyelse.¹⁶⁷ En kontinuerlig uppgradering av platsens utbud, som Thufvesson diskuterar,¹⁶⁸ menar Estenthal är en nödvändighet för att skapa fördelar som genererar en attraktivitet för platsen.¹⁶⁹

9.3 Humankapital i Kista

De främsta fördelarna som Kista innehar för att attrahera människor, enligt studiens fältarbete, är den kunskap som idag finns på platsen. Under intervjun med Estenthal poängterades vikten av universitetets existens i Kista,¹⁷⁰ vilket även Larsson framhöll som betydande för att attrahera fler människor till området.¹⁷¹ Dock är den allra viktigaste beståndsdelen, som utgör Kistas humankapital, it-klustret. Ahlén menar att Kista Science City innehar ett kraftcentrum för it-verksamhet i Stockholm, vilket gör dem unika. Han anser att det inom kluster finns en stor möjlighet för arbetsrotation mellan de olika företagen,¹⁷² vilket gynnar den geografiska platsen attraktivitet enligt Florida.¹⁷³ Selin diskuterar också klustersamverkans betydelse. Han menar att den klustertanke som finns i Kista Science City är svår att hitta någon annanstans i världen, då det är en sådan ansamling av utbildning, forskning och högkvalificerat näringsliv på en sådan liten yta. Han menar vidare att tätheten är extremt betydelsefull och att den underlättar för det som efterfrågas av näringslivet, såsom spontana möten, nätverksträffar, kompetensspridning, kompetensutveckling samt personalrekrytering.¹⁷⁴

Det humankapital Kista innehar, som tydligt lyftes fram i intervjuerna, verkar i ett nätverk som genererar attraktivitet för platsen. Selin berättar om de fördelar som finns för företag att vara placerade i Kista. Han nämner bland annat stärkandet av företagets varumärke som en viktig orsak. Människor anser att det är ett bra ställe att arbeta på, speciellt om man vill jobba inom it-branschen, då Kista Science City ses som en kvalitetsstämpel, hävdar Selin.¹⁷⁵ *Ericssons* huvudkontors etablering i Kista är ett tydligt exempel på den attraktivitetsmagnet Törnqvist diskuterar bör finnas på en plats.¹⁷⁶ *Ericsson* har bidragit till att området anses inneha en hög attraktivitet, då kunskapen på detta företag är ansedd och fler väljer därför att placera sina företag

---

167 Estenthal. (2008-04-22) Intervju.

168 Thufvesson. (2006)

169 Estenthal. (2008-04-22) Intervju.

170 ibid.

171 Larsson. (2008-04-24). Intervju.

172 Ahlén. (2008-04-21) Intervju.

173 Florida. (2001)

174 Selin. (2008-04-22) Intervju.

175 ibid.

176 Törnqvist. (2004)

i Kista.¹⁷⁷ Det samarbete som Selin framhåller finns mellan de olika företagen i Kista, genererar en attraktivitet i likhet med den Porter argumenterar för. Även Larsson poängterar värdet av olika företags existens på platsen, vilken skapar en dragningskraft för andra företag att placera sig på där.¹⁷⁸

9.4 Kulturellt kapital och pluskantsutbud i Kista

Enligt studiens fältarbete framkom att Kistas kulturella kapital främst utgörs av gallerian med dess innehåll. Gallerians *Food Court* är en central plats för människorna i området, samt en stor attraktion för människor från närliggande områden.¹⁷⁹ Kista Galleria är noga med att erbjuda något för alla smaklökar, och i *Food Courten* huserar allt från *Grekiska Kolgrillsbaren* till *Pytt i Pannan*. Mat från alla världens hörn, samlat på ett och samma ställe, menar Estenthal är något som attraherar människor till gallerian.¹⁸⁰ I likhet med Thufvessons resonemang erbjuder gallerian något för både boende och besökare.¹⁸¹ Under våra observationer upplevdes ett enormt tryck på restaurangerna under lunchtid, då det framför samtliga av *Food Courtens* 16 restauranger var lång kö. Trycket avtog senare, men fram till affärernas stängning klockan 21.00 var det fortfarande människor som befann sig i *Food Courten*. Gallerian inhyser även en biograf med 11 salonger, men vi upplevde dock en avsaknad av övriga nöjeselement, såsom bowlinghall, teater och museum, som genererar en attraktivitet för platsen.¹⁸² Det breda utbud av affärer som gallerian erbjuder, alstrar ett extra värde för Kista som plats, vilket reflekterades över under observationen. Bostadsområdet, och andra sidan, erbjuder endast boplatser, sportanläggningar och relativt lite natur,¹⁸³ vilket vi inte anser räcker för att uppnå definitionen av Thufvessons pluskantsutbud.¹⁸⁴ Däremot är det enorma it-klustret, med dess moderna kontorslandskap, något som lockar människor och kan vara avgörande vid val av bosättning samt placering av företag. Områdets enorma dragningskraft avtar dock avsevärt när arbetsdagen är slut, och en ödslighet upplevs på platsen då frånvaron av attraktioner är påtaglig.¹⁸⁵ Detta bekräftades av Selin som

---

177 Selin. (2008-04-22) Intervju.

178 Larsson. (2008-04-24). Intervju.

179 Kista Galleria. (2008-04-21) Öppen observation.

180 Estentahl. (2008-04-22) Intervju.

181 Thufvesson. (2006)

182 Kista Galleria. (2008-04-21) Öppen observation.

183 Kista. (2008-04-21) Öppen observation.

184 Thufvesson. (2006)

185 Kista. (2008-04-21) Öppen observation; Kistagången. (2008-04-23) Strukturerad observation; Torget vid korsningen av Torsnäsgratan och Kistagången. (2008-04-23) Strukturerad observation.

menade att aktiviteten på platsen är hög under arbetstimmarna, men relativt låg under andra tider på dygnet.¹⁸⁶

9.5 Närhetens avigsidor i Kista

Det faktum att Kista är beläget cirka 17 minuter med tunnelbana från Stockholms innerstad framhölls av samtliga intervjupersoner som något väldigt positivt. Platsen lättillgänglighet ansågs bidra till att fler människor tar sig dit, för att arbeta, shoppa eller flanera.¹⁸⁷ Dock reflekterade vi, över denna närhet till Stockholm som även något negativt. I motsvarighet till Söderlinds argumentation om att platser lätt kommer i skymundan av större städer,¹⁸⁸ anser vi att Kista ligger i farozonen för att försvinna bakom Stockholms storhet. De attraktivitetsmoment utifrån våra observationer som Kista besitter kan till viss del även påträffas i Stockholms innerstad. Detta kan resultera i att människor i närliggande områden möjligtvis väljer att åka dit istället och Kista hamnar i dess funktionsskugga.

9.6 Flaggskepp sätter Kista på kartan

Genom uppförandet av iögonfallande och spektakulära arkitektoniska stadselement, vilket bild 9.1 ger ett exempel på,¹⁸⁹ blir platsen ihågkommen och utmärker sig på kartan.¹⁹⁰ Larsson berättar om Kista Science Tower som en insats som Kista valde att göra för att utmärka platsen.¹⁹¹ Likaså Selin beskriver tornets betydelse, där signalvärdet är enormt. Selin nämner

Bild 9.1 Kista Science Tower

även gallerian som en viktig attraktionsfaktor för Kista samt *Ericssons* placering av huvudkontor. Dessa flaggskepp fungerar alla som en strategi för att öka platsen attraktivitet, vilka enligt Selin innehar en omätbar signalsubstans.¹⁹²

186 Selin. (2008-04-22) Intervju.

187 Ahlén. (2008-04-21) Intervju; Estenthal. (2008-04-22) Intervju; Larsson. (2008-04-24) Intervju; Selin. (2008-04-22) Intervju.

188 Söderlind. (1998)

189 Kista. (2008-04-21) Öppen observation.

190 Book och Eskilsson (1999)

191 Larsson. (2008-04-24). Intervju.

192 Selin. (2008-04-22) Intervju

9.7 Summering inför nästa hållplats

Ovanstående kapitel har redogjort för uppsatsgruppens empiriska material som kopplats och diskuterats i förhållande till tidigare nämnd teori. Sammanfattningsvis kan vi konstatera att det humankapital som Kista idag besitter är enormt och i samband med platsen kulturella kapital, pluskantsutbud samt flaggskeppsprojekt skapas konkurrensfördelar som attraherar människor, både boende och besökare. Platsens geografiska läge med närhet till Stockholms innerstad har diskuterats, vilket kan vara en nackdel då människor väljer att åka till Stockholm och Kista hamnar i dess skugga. Utifrån de tre tematiserade kapitel som nu presenterats går uppsatsen vidare till att klargöra dess slutsatser i ett sammanfattande kapitel.

10 Slutdiskussion

I detta kapitel presenteras de slutsatser som vuxit fram ur uppsatsens analys. Slutsatserna redovisas nedan med intentionen att påvisa uppsatsens syfte utifrån de tre diskuterade tematiseringarna. Avslutningsvis för vi fram reflektioner som ligger något utanför uppsatsen ram med avsikten att skapa fortsatt intresse och en diskussion kring ämnet, följt av en kort summering.

10.1 Återkoppling till problemdiskussionen

Vi kan genom vår uppsats fastslå att teorier och strategier för hur stadsmässighet skapas är någorlunda överensstämmande. Idag används begreppet stadsmässighet och stadsliknande mycket flyktigt i projekt gällande platsutveckling. Framförallt Söderlind understryker betydelsen av att förstå stadens grammatik och inte endast eftersträva dess gestalt. Denna slutsats förstärktes under studiens fältarbete då elementen för vad som ansågs stadsmässigt i Kista är uttalade, dock utan förankring i de teoretiska förutsättningarna. Den *vision** som Kista Science City har, vilken ligger till grund för uppsatsens problematisering, ifrågasätter vi än idag.

10.2 Teoretiskt och praktiskt bidrag

Uppsatsens första tema; *funktioner*, diskuterades med utgångspunkt i stadens funktionella ingredienser för mångfald. Utifrån en typisk ABC-stad har Kista alla förutsättningar, då de existerande områdena; arbete, bostäder, centrum, fungerar bra var för sig. Tyvärr faller stadsmässigheten när det kommer till integreringen av dessa funktioner/områden, då de ligger väldigt isolerat i förhållande till varandra. När det kommer till primärfunktioner, drar vi slutsatsen att deras existens i Kista är god, dock ser vi tecken på att en sekundär mångfald hämmas av deras dignitet. Vårt fältarbete gav oss dock ett positivt intryck gällande gallerians funktion. Trots detta vill vi öppna upp för tanken om att gallerian som köpcentrum lätt förstärker förortskänslan, samt minskar och sväljer möjligheten för mindre aktörers verksamheter längs trottoarerna. När det kommer till kvartersbebyggelse upplevs förutsättningen dubbelsidig. Bostadsområdet visar på en bra blandning i kvartersstrukturen men tyvärr faller förutsättningen när det kommer till företagsområdet. Detta leder till slutsatsen, att för att skapa stadsmässighet

---

* *Visionen* handlar om att skapa ett närmare samarbete mellan näringsliv, fastighetsägare, akademien, Stockholm Stad samt närliggande kommuner. Kista Science City skall vara en levande och växande stad med företag, universitet och högskolor på en internationell nivå på en och samma plats, samt bygger visionen på ett rikt utbud av kultur, kommersiell och offentlig service. Se fotnot 5.

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

krävs en uppbyggnad av de enorma företagskomplexen som vi idag inte ser är möjlig. Ytterligare nämns den stadsmässiga ingrediensen; äldre bebyggelse och dess påverkan. Detta gör i sig att Kista som byggdes under 1970-talet helt saknar denna faktor och då även möjlighet att erhålla den. Därför ställer vi oss frågande till denna förutsättning som Jacobs understryker, då detta visar på att en plats som skapats i modern tid inte kan skapa en total stadsmässig mångfald.

Utifrån vårt andra tema; *flöden*, upptäcktes en större variation i teorin. Att undersöka begreppet flöde, hade en problematik i sig då begreppet är abstrakt och svårdefinierat. Av teorin beskrivs hur flödet fördelas genom det funktionella utbudet, samma slutsats kan dras ur uppsatsens undersökning. Likaså vidhåller vi om den mänskliga betydelsen för en plats socialisering. Utifrån Jacobs villkor för stadsmässig mångfald poängteras den mänskliga koncentrationen, har vi kommit till slutsatsen att det idag inte finns en tillräcklig stor balans mellan boende och besökare. Kistas isolerade områden av arbete och boende har ett flöde i sig. Den mänskliga koncentrationen finns men är inte tillräcklig då cirkulationen av människor mellan områdena inte fungerar. Slutsatsen är alltså att en integration mellan dessa flöden måste uppnås, vilket förslagsvis görs med insprängda bostadshus samt ett ökat antal öppna fasader i företagsområde. Ytterligare en diskuterad dimension för stadsmässighet är säkerheten som besökare och boende måste uppleva på platsen. I och med den dåliga cirkulationen, dras slutsatsen att de öde områdena upplevs otrygga vilket bidrar till att människor inte nyttjar platsen. Gaturummets tomma och mer privata möblering bidrar ytterligare till den minskade mänskliga koncentrationen som krävs för stadsmässig atmosfär. Denna atmosfär av vitalitet och folkliv återskapas endast till viss del på Kista Torg, men synliggörs framförallt i Kista Galleria. I vår slutsats ser vi dock Kista Gallerias funktion som mötesplats problematisk, då detta välfungerande offentliga rum försvinner när gallerian stänger. Övriga offentliga rum används idag som passagesträckor, då vi drar slutsatsen att deras planlösning inte uppfyller kriterierna för sociala aktiviteter. Kista är en plats som i våra ögon karakteriseras av en genomströmning till och från platsen och inte nyttjas i samma utsträckning av ett varande flöde. Slutsatserna angående gaturummets fysiska utformning kommer ur konstaterandet att miljön upplevs mycket steril och känns närmare datagjord snarare än stadsmässig och genuin.

Tredje temat behandlar *platskvalitet* och detta har diskuterats utifrån olika perspektiv. Detta är ett tema, under vilket Kista visar stor potential. De humankapital som teoretiker på senare tid har nämnt som den främsta attraktivitetsfaktor, visades i vårt empiriska material samt det faktum att

platsen idag ses som ett av världens ledande ICT-kluster. När andra platser spelar ut Kista genom sin funktionsblandning och socialiserande flöde, menar vi att platsen alltid kan luta sig tillbaka på sitt trumfkort av humankapital. Idag ser Kista sin strategiska placering till Stockholm som något positivt, vår slutsats är dock att detta även kan påverka negativt. Stockholms attraktionskraft lämnar Kista och dess verksamheter i skuggan, vilket hämmar attraktivitets-elementen som lockar mänsklig närvaro. För att motarbeta detta anser vi att Kista än mer måste lyfta fram sina kulturella fördelar, på samma sätt som gallerian idag genererar ett pluskantsutbud. Den höga koncentration av företag och dess ekonomiska kapital skapar möjlighet att bygga iögonfallande stadselement som utmärker platsen i form av flaggskeppsprojekt. Under fältarbetet framgick en enighet i dess betydelse för att sätta platsen på kartan. Av detta drar studien slutsatsen att om stadsmässighet betygssätts efter attraktivitet och platskvalitet är Kista på god väg att lyckas inom detta område.

10.3 Avslutande reflektioner

Avslutningsvis vill vi även belysa några mer övergripande reflektioner som delvis faller utanför uppsatsens avgränsning. Vi ser en stor komplexitet inom området för en optimal utveckling av stadsmässighet, då det finns en stor svårighet att eftersträva något som kräver flera sekler av organisk tillväxt. Kanske är det en utopi att efterlikna den traditionella staden, vilket gör att de platser vars vision innefattar stadsmässighet inte alltid är rationell och genomförbar. Detta gör att vi vill poängtera att en stadsmässighet endast bör eftersträvas där förutsättningar finns. Detta medför i Kistas fall att den fastlagda *visionen* om att bli en stad, enligt våra analyserade kriterier, är mycket krävande att uppnå. Att bygga stadsmässigt är ett bra långsiktigt mål, men trots detta bör det finnas utrymme för att se platsen utifrån fler perspektiv. Ibland är det kanske mer värt att rädda det som finns och bygga en bra förort istället för en medioker stad.

Enligt vår analys av Kista saknas förutsättningarna för en självklar stadsmässighet. Som tidigare nämnts, i den empiriska diskussionen, krävs stora ekonomiska tal för att lyckas framkalla den önskade stadsmässigheten i Kista. Möjligtvis är det som Kista Science City vill uppnå med sin *stadsvision*, något som mer efterliknar en Edge City. Detta påstående baserar vi på att företagsklustret är mycket kapitalstarkt och deras ekonomiska överhand formar områdets utveckling efter deras egenintressen. Kista uppnår för övrigt alla kriterier som formar en Edge City i en stads utkant och detta är möjligtvis ett mer genomförbart mål att eftersträva. Med dessa

Kandidatuppsats: *Att göra stad av förort*

avslutande reflektioner menar vi att ekonomin styr och stadens grammatik förbises och blir ointressant i fallet om Kista.

10.4 Summering av sista hållplatsen

Detta ovanstående kapitel avslutar kandidatuppsatsen; *Göra stad av förort*, genom att presentera uppsatsens slutsatser. Syfte samt de tre teman som väglett arbetsprocessen är här diskuterade och uppfyllda. Sammanfattningsvis redogjordes för Kistas potential att uppnå de grammatiska verktyg som skapar stadsmässighet. Avslutningsvis reflekterade vi runt platsen utifrån ett annat perspektiv och öppnar därmed upp för ännu några nya och intressanta infallsvinklar om nästa hållplats, Kista!

11 Källförteckning

Nedan följer en redogörelse för de källor som har använts i denna uppsats.

11.1 Skriftliga källor:

- Andersson, Roland. (1998). *Attraktiva städer, en samhällsekonomisk analys*. Byggnadsforskningsrådet, Stockholm.
- Bergman, Bo. (2003). *Handelsplats, shopping & stadsliv. En historik om butikformer, säljritualer och det moderna stadslivets trivialisering*. Stehag:symposium, Stockholm.
- Björk, Cecilia. Och Reppen, Laila. (2000) *Så byggdes staden*. AB Svensk Byggtjänst. Västervik.
- Book, Karin och Eskilsson, Lena. (1999). *Centrum – Utarmning eller renässans?* KFB Kommunikationsforskningsberedningen, Stockholm.
- Broms Wessel, Ola. Tunström, Moa. Bradley, Karin. (red). (2005). *Bor vi i samma stad?; Om stadsutveckling, mångfald och rättvisa*. Grafisk form, Stockholm.
- Bryman, Alan. (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber AB, Malmö.
- Bryson, John. Daniels, O. & Warf, B. (2004). *Service Worlds, People, Organisations, Technologies*. Routledge, London.
- Castells, Manuel. (2001). *Informationsåldern, Ekonomi, Samhälle och kultur. Band I. Nätverkssamhällets framväxt*, Daidalos AB, Göteborg.
- Florida, Richard. (2001). *Den kreativa klassens framväxt*. Daidalos AB, Göteborg.
- Gehl, Jan. (2003). *Livet Mellem Husene*. Arkitektens Forlag, København.
- Jacobs, Jane. (2004). *Den Amerikanska Storstadens Liv och Förfall*. Bokförlaget Daidalos, Riga.
- Kaiser, Lars & Öhlander, Magnus. (1999). *Etnologiskt fältarbete*. Studentlitteratur, Lund.
- Kavaratzis, Mihalis & Ashworth, G. J. (2005). *City Branding: An effective assertion of identity or a transitory marketing trick?* Tidschrift voor Economische en Sociale Geografie Vol. 96, nr. 5. Sid. 506-514.

Kelly, Kevin. (1999). ”Den nya ekonomin: 10 strategier för en uppkopplad värld”. Trimbo, Stockholm. Se Florida, Richard. (2001). *Den kreativa klassens framväxt*. Daidalos AB, Göteborg

Krag, Jacobsen, Jan. (1993). *Intervju: Konsten att lyssna och fråga*. Studentlitteratur, Lund.

Kvale, Steinar. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur, Lund.

Landry, Charles. (2000). *The Creative City. A toolkit for urban innovators*. Earthscan Publications Ltd, London.

Lilja, Elisabeth. (1999). *Den ifrågasatta förorten. Identitet och tillhörighet i moderna förorter*. Byggforskningsrådet, Stockholm.

Lindvall, Jöran & Myrman, Ann-Kristin. (2001). *Vardagens arkitektur. Vem bestämmer din livsmiljö?* Bäckströms Förlag, Stockholm.

Nyström, Jan. (2003). *Planeringens grunder: en översikt*. Studentlitteratur, Lund.

Porter, Michael. (1990). *The competitive advantage of nations*. MacMillian, London.

Ruben Nyström, Charlotte. Wiklander, Johanna. Grahn, Sara & Lehmann, Lotta. (2005) ”Att skapa urbana livsmiljöer”. I: Broms Wessel, Ola. Tunström, Moa. Bradley, Karin. red. (2005). *Bor vi i samma stad? Om stadsutveckling, mångfald och rättvisa*. Grafisk form, Stockholm.

Sharpley, Richard. (2007). *Flagship Attractions and Sustainable Rural Tourism Development: The case of the Alnwick Garden, England*. Journal of Sustainable Tourism. Vol. 15, nr. 2. sid. 125.

Söderlind, Jerker. (1998). *Stadens Renässans: från särhülle till samhälle: om närhetsprincipen i stadsplaneringen*. SNS (Studieförbund, Näringsliv och samhälle), Kristianstad.

Thufvesson, Ola. (2006). *Fjärde Staden*. Helsingborgs Stad. Närings- och marknadsavdelningen. Helsingborg.

Trost, Jan. (2001). *Enkätboken*. Studentlitteratur, Lund.

Törnqvist, Gunnar. (2004). *Kreativitetens geografi*. SNS. Förlag, Stockholm.

11.2 Elektroniska källor:

City i Samverkan. (2008) *Jerker Söderlind stadsforskare på KTH, Samhällsbyggande – styrelseordförande i City i Samverkan*. Tillgänglig:
<http://www.cityisamverkan.se/information_2007_06_jerkersoderlind.shtml> (Läst 2008-05-27)

Familjebostäder. (2008) *En skön mångfald på olika områden*. Tillgänglig:
<<http://www.familjebostader.com/Main.aspx?ID=A821103D-8FC2-42B9-A713-E1C742DDF133>> (Läst 2008-05-14)

Kista Galleria. (2008) *Fakta om nya Kista Galleria – Pressmeddelande 2003-09-14*. Tillgänglig:
<<http://195.67.23.227/clickbase/getDocument.exe/getDoc?w46cYB72BJP41Q==cPctCufZuSeiL51/qsDqltsxEzQ=>>> (Läst)

Kista Science City. (2008) *Kista Science city- ett världsledande ICT-kluster*. Tillgänglig:
<http://www.kista.com/sv/article/kista_science_city_ett_varldsledande_ict_kluster> (Läst 2008-05-14)

Nationalencyklopedin. (2008) *Sökord: Jacobs, Jane*. Tillgänglig:
<http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=214776&i_word=jane%20jacobs> (Läst 2008-05-07)

Newsdesk. (2007) *Kista Galleria*. Tillgänglig:
<<http://www.newsdesk.se/view/pressrelease/kista-galleria-expanderar-och-foernyar-nu-ska-sveriges-noejdaste-shoppingkunder-bli-aennu-noejdare-185117>> (Läst 2008-04-27)

Provins. (2006) *Verksamhetsberättelse (2004-2006): Kista Science City*. Tillgänglig:
<http://www.provins.se/kista.com/KSC_VB04-06_webb.pdf> (Läst 2008-05-14)

Stockholm Stad.(2008) *Stadsdelsområdet*. Tillgänglig:
<<http://www.stockholm.se/OmStockholm/Forvaltningar-och-bolag/Stadsdelsforvaltningar/Rinkeby-Kista/Stadsdelsområdet/>> (Läst 2008-05-14)

Svenska Akademiens Ordlista. (2008) *Sökord: Stadsmässig*. Tillgänglig:
<<http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>> (Läst 2008-04-30)

Sveriges Television (2007) *Full rulle för Kistas företag*. Tillgänglig:
<<http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=58360&a=981331&prierfriendly=true>> (Läst 2008-04-10)

11.3 Muntliga källor:

Ahlén, Anders. Fastighetsutvecklare, Stockholms Lokaltrafik. (2008-04-21) Intervju. Kl. 17.00-18.00. Stockholm.

Estenthal, Linda. Gallerialeddare för Kista Galleria. (2008-04-22) Intervju. Kl. 08.00-09.30. Kista, Stockholm.

Larsson, Agneta. Planarkitekt och områdesansvarig för Kista, Stadsbyggnadskontoret. (2008-04-24) Intervju. Kl. 08.30-10.30. Stockholm

Selin, Nils-Erik. VD för Kista Science City AB. (2009-04-22) Intervju. Kl. 14.30-15.30. Kista, Stockholm.

11.4 Observationer:

Kista. (2008-04-21) Öppen observation. Kl. 12.00-18.00. Kista, Stockholm

Kista Galleria. (2008-04-21) Öppen observation. Kl. 09.00-11.00. Kista, Stockholm

Kistagången. (2008-04-21) Strukturerad observation. Kl. 16.00-19.00 och kl. 21.00-22.00. Kista, Stockholm.

Kista Torg (2008-04-23) Strukturerad observation. Kl. 16.00-19.00 och kl. 21.00-22.00. Kista, Stockholm

Torget vid korsningen av Torsnäsgratan och Kistagången. (2008-04-23) Strukturerad observation. Kl. 16.00-19.00 och kl. 21.00-22.00. Kista, Stockholm.

11.5 Övriga källor:

Bild 5.1 Informationsskylt för vägledning vid tunnelbanan (2008-04-22) Fotograferat av: Caroline Wehlin. Kista, Stockholm.

Bild 5.2 Utsikt från Kista Science Tower över företagsområdets jättelika kvarter. (2008-04-22) Fotograferat av: Caroline Wehlin. Kista, Stockholm.

Bild 7.1 Kista Torg. (2008-04-23) Fotograferat av: Caroline Wehlin. Kista, Stockholm.

Bild 7.2 Kistagångens öde trottoar. (2008-04-21) Fotograferat av: Caroline Wehlin. Kista, Stockholm.

Bild 9.1 Kista Science Tower. (2008-04-21) Fotograferat av: Caroline Wehlin. Kista, Stockholm.

Bilagor

Bilaga 1: Intervjuguide – Anders Ahlén, Stockholms Lokaltrafik

Inledande:

1. Skulle Ni först kortfattat kunna presentera er själv. Vad är din bakgrund, position och uppgift?

Stad:

2. Vilka byggstenar tycker du är viktiga för att bygga upp en stad?
3. Ser du Kista som en förort, stadsdel eller stad?
4. Vad är Kistas största problem idag?
5. Vilka konkurrensfördelar tycker Ni att Kista har?
6. Vad ser du som de största skillnaderna mellan en förort och en stad? Hur väljer du att se Kista?

Stockholms Lokaltrafiken:

7. Ser Ni nått problem med dagens stadsbyggnadsplanering?
8. Har ni makt att göra hur ni vill?
9. Har Ni möjlighet att vara med och påverka Kistas utveckling? I så fall på vilket sätt?

Funktionsdelning:

10. Hur ser ni på tillgängligheten till Kista? Hur arbetar ni för att underlätta den? Anser du att Kista är transportberoende? Utveckling?
11. Vad är den avgörande faktorn för att få folk att transportera sig längre sträckor? Avstånd? Tid? Enkelt?
12. På vilket sätt anser du att det finns en bra eller dålig blandning av olika funktioner i Kista? Då menar vi olika spridning på verksamhet, boende, arbete etc.

Flöden:

13. Ur platsperspektiv, vilken betydelse anser du människor ha för platsen?
14. Hur upplever ni säkerheten i staden? Hur försöker ni påverka den?
15. Hur anser ni Kista kan göra för att skapa en tryggare plats?

Platskvalitet:

16. Vad arbetar ni med för kreativa idéer för att förhöja attraktiviteten på platsen?

Bilaga 2: Intervjuguide – Linda Estenthal, Kista Galleria

Inledande:

1. Skulle Ni först kortfattat kunna presentera er själv. Vad är din bakgrund, position och uppgift?

Stad:

2. Vilka byggstenar tycker du är viktiga för att bygga upp en stad?
3. Ser du Kista som en förort, stadsdel eller stad?
4. Vad ser du som de största skillnaderna mellan en förort och en stad?
5. Ur ert perspektiv, vad anser Ni är de främsta krafter/faktorer som kan göra en förort mer stadsmässig?
6. Vad är Kistas största problem idag?
7. Vilka konkurrensfördelar tycker Ni att Kista har?

Kista Galleria:

8. Med vilka effekter bidrar ni till utveckling av staden?
9. Hur ser ni på tillgängligheten till gallerian? Finns det ett transportberoende för era kunder? Jobbar ni tillsammans med kommunen för att förbättra tillgängligheten? Har ni några förslag eller önskemål för hur den bör utvecklas?
10. Har ni, som köpcentrum, möjlighet att vara med och påverka Kistas utveckling? I så fall på vilket sätt?
11. Vad ser du som de största skillnaderna mellan en förort och en stad? Hur väljer du att se Kista?

Funktionsdelning:

12. På vilket sätt anser Ni att det finns en bra/dålig blandning av olika funktioner (såsom; boende, verksamheter, nöjen, rekreation, arbete etc.) i Kista?
13. Ser Ni Kista Galleria som en handelsplats eller har den fler funktioner?
14. Har ni något samarbete med andra mindre handelsaktörer i Kista?
15. Hur påverkas ni av närheten till IT klustret?
16. Vad tror Ni är den avgörande faktorn för att få folk att transportera sig längre sträckor? Avstånd? Tid? Enkelhet?

Flöden:

17. Ur platsperspektiv, vilken betydelse anser du människor har för platsen/gallerian?
18. Hur underlättas genomströmning i gallerian? Vad får utbyggnaden för betydelse/konsekvens för flödes förändring?
19. Ni säger att ni har 1 miljon besökare per månaden, hur mäts detta?
20. Var kommer era besökare ifrån?
21. Gallerian fungerar idag som en passage från tunnelbanan, vad är er syn på detta?
22. Hur upplever ni säkerheten i staden? Hur försöker ni påverka den? Hur tycker Ni då att man kan bygga om Kista till en tryggare plats?
23. Ser ni att det har uppstått något nytt beteende eller ny form av användande av gallerian än endast shopping?
24. Hur ser utbyggnandet av Kista Galleria ut? Bygger ni ut? Eller maximerar ni ytor?
25. Inverkan på flödet?
26. På vilket sätt bidrar ni till stadsmiljön i Kista?

Platskvalitet:

27. Vad i gallerian gör er unika och lockar besökare?
28. Det butiker som finns i gallerian, hur har dessa valts ut?
29. Hur förhöjer gallerian Kistas attraktivitet som plats?
30. Vad inspirerar er i er utveckling? Internationella förebilder?
31. Efter vad har ni anpassat era öppettider och varför?
32. Vad anser du gör en plats attraktiv och hur skapas denna platskvalitet i Kista?
33. Vad anser du att Kista Gallerian har för roll i utvecklingen av Kista?

Framtid:

34. Ser ni er främst som ett köpcentrum eller som en del av Kista?
35. Största utmaning idag?
36. Vad ser du för att kunna utveckla handeln?

Bilaga 3: Intervjuguide – Nils-Erik Selin, Kista Science City AB

Inledande:

1. Skulle Ni först kortfattat kunna presentera er själv. Vad är din bakgrund och vad har du för uppgift och position på Kista Science City AB?
2. Vad innebär Kista Science City AB? Vad är er funktion?

Stad:

3. Vilka byggstenar tycker Ni är viktiga för att bygga upp en stad?
4. Ser du Kista som en förort, stadsdel eller stad?
5. Vad är Kistas största problem idag?
6. Vilka konkurrensfördelar tycker Ni att Kista har?
7. Hur ser Ni beskriva Kistas stadsbyggande? (helhet, integrering, splittrad och uppdelad)
8. Har ni, som Kista Science City AB, möjlighet att vara med och påverka Kistas utveckling? I så fall på vilket sätt?
9. Hur utnyttjar ni den lokala kunskapen som finns i området?

Funktionsdelning:

10. På vilket sätt anser Ni att det finns en bra/dålig blandning av olika funktioner (såsom; boende, verksamheter, nöjen, rekreation, arbete etc.) i Kista?
11. Ser ni er som ett eget område i Kista? Liknas vid Potz Damer Platz?
12. På vilket sätt samarbetar ni, på Kista Science City AB, med andra verksamheter för att skapa en närmare relation?
13. Hur jobbar ni för att stadsdelen ska genomsyras av integrering och sammanhållning?
14. Hur gör ni för att integrera och få Kistas invånare att känna sig delaktiga i Kista Science City AB?
15. Hur är din syn på tillgängligheten till Kista? Anser du att det finns ett transportberoende? Hur tror du det i så fall inverkar på det ingående flödet?
16. Vad är den avgörande faktorn för att få folk att transportera sig längre sträckor? (Avstånd? Tid? Enkelhet?)
17. Hur arbetar ni med integrering och samverkan av arbetsplatser, bostäder, affärer, och olika sociala och kulturella grupper?

Flöden:

18. Ur platsperspektiv, vilken betydelse anser du människor har för platsen?
19. Hur upplever ni säkerheten i Kista? Hur försöker ni påverka den?

Platskvalitet:

20. Vad inspirerar er i er utveckling? Internationella förebilder?
21. Vad tror du är den största anledningen till att företag väljer att etablera sig i Kista?
22. Vad tror du klustersamverkan har för attraktion för andra företag?
23. Vad anser du gör en plats attraktiv och hur skapas denna platskvalitet i Kista?
24. Vad kan påverka Kista Science City AB anställda att stanna kvar längre i Kista? (eller tom bosätta sig i Kista. Hur arbetar ni med det?)
25. På vilket sätt påverkas Kistas attraktivitet med hjälp av Kista Science City AB?
26. Ser ni er som staden Kista eller som ett projekt som utvecklar Kista till er gemensamma vision om en vetenskapsstad?

Framtid:

27. Vad har Kista Science City AB för framtidsvisioner?

Bilaga 4: Intervjuguide – Agneta Larsson, Stadsbyggnadskontoret

Inledande frågor:

1. Skulle Ni först kortfattat kunna presentera er själv. Vad är din bakgrund? Hur länge har du jobbat som Kistas planarkitekt? Hur ser du på ditt yrke, position och uppgift på Stadsbyggnadskontoret? (samverkan, stadsliv, funktionsintegration)
2. Vad är din primära uppgift när det kommer till Kista?

Stad:

3. Vilka byggstenar tycker du är viktiga för att bygga upp en stad?
4. Ser du Kista som en förort, stadsdel eller stad?
5. Vad ser du som de största skillnaderna mellan en förort och en stad?
6. Ur ert perspektiv, vad anser Ni är de främsta krafter/faktorer som kan göra en förort mer stadsmässig?
7. Vad är Kistas största problem idag?
8. Vilka konkurrensfördelar tycker Ni att Kista har?

Stadsbyggnadskontoret:

9. Vad finns det för problem med dagens stadsbyggnadsplanering?
10. Stadsbyggnadsformen, funktionalismen, har diskuterats mycket de senaste åren. Vad är din syn på detta?
11. Kan du urskilja funktionalismens kvarlevor i Kista?
12. Vilka aktörer är det som arbetar för att utveckla och stärka Kista som plats?
13. Hur bidrar stadsbyggnadskontorets planer till i Kistas utveckling?
14. Var läggas absoluta största fokus vad gäller stadsbyggnadsplaneringen?
15. Hur tänker ni strategiskt vid planering av Kista?

Funktionsdelning:

16. På vilket sätt anser Ni att det finns en bra/dålig blandning av olika funktioner (såsom; boende, verksamheter, nöjen, rekreation, arbete etc.) i Kista?
17. Hur uppmuntrar Ni till att bevara de mindre verksamheterna som ofta faller under skuggan av de stora jättarna, såsom Science Center och Kista Galleria?
18. Är Ni medvetna om det finns eller inte finns en mental uppdelning i Kista mellan de olika områdena?
19. Hur jobbar ni för att stadsdelen ska genomsyras av integrering och sammanhållning?
20. Vill Ni se en ökad täthet mellan funktionerna, verksamheter/boende?
21. Hur ser ni på tillgängligheten till Kista? Hur arbetar ni för att underlätta den? Anser du att Kista är transportberoende? Hur tror du det i så fall inverkar på det ingående flödet?
22. Vad tror Ni är den avgörande faktorn för att få folk att transportera sig längre sträckor? Avstånd? Tid? Enkelhet?

Flöden:

23. Vi väljer att se på vissa centrala begrepp för stadsutveckling i vår uppsats; varav ett är flödets betydelse. Vad anser Ni att människorna har för betydelse för en plats?
24. Hur definierar Ni genomströmning i staden? Har ni några kontinuerliga mättrapporter på hur Kistas genomströmning ser ut?
25. Hur underlättas genomströmning? Hur tänker ni gällande; kvarter, smala gator, Kista gången etc.?
26. Hur påverkar besökare folklivet och hur gör Ni för att öka folklivet i staden ur stadsbyggnadssynpunkt?
27. Hur går processen till vid planering? Hur grundar ni all nödvändig fakta?
28. Gör stadsbyggnadskontoret någon uppföljning på hur rörelsen är på platsen, efter en genomförd förändring? Hur gör ni detta?
29. Hur förhåller Ni er till att platsers användning inte alltid följer dess uttänkta syfte?
30. Hur upplever ni säkerheten i staden? Hur försöker ni påverka den? Hur tycker Ni då att man kan bygga om Kista till en tryggare plats?

Platskvalitet:

31. Hur förhåller ni er till Kista Science Centers och vad har dem för betydelse för Kista?
32. Hur gör ni för att locka människor till Kista?
33. Vad arbetar ni med för kreativa idéer för att förhöja attraktiviteten på platsen?
34. Anser Ni, att ni på stadsbyggnadskontoret, i något speciellt avseende kunnat vända en svaghet till en styrka?
35. Varför har ni valt att uppgradera och utveckla vissa delar av staden? Varför valdes just dessa platser?
36. Vad anser du gör en plats attraktiv och hur skapas denna platskvalitet i Kista?

Framtid:

37. Vad har Ni för framtidsvisioner och planer?
38. Vad ser ni för trender i stadsutveckling?
39. Vad har Kista Galleria och IT klustret för betydelse?

Bilaga 5: Observationsschema

Generellt

1. Var sitter jag?
2. Datum och tid?
3. Sinnesintryck?
4. Ljud, lukt, känsel, stämning, väder etcetera?

Funktioner

5. Hur ser funktionsdelningen ut på platsen? (bra/dålig blandning på utbud? såsom; boende, verksamheter, nöjen, rekreation, arbete etc.).
6. Finns det några tydliga primärfunktioner/ sekundärfunktioner i Kista? Vilka?
7. IT-kluster och galleria är störst - men vad ser vi mer? Lokala butiker, marknader etc.?
8. Är det mest "business" folk eller "vanliga" människor? Hur ser människorna ut? Verkar det vara innestan eller från andra förorter eller är dom från Kista?
9. Känns det som en mångkulturell plats?
10. Har Kista någon äldre bebyggelse?
11. Hur uppfattas gatumönstret i Kista? Hur är kvarteren uppbyggda? Krokiga gator? Smala gränder, mellanrum?

Flöden

12. Hur rör sig människorna på platsen? Hur betar sig folk? Stressade, målinriktade, Slöa? Vart verkar folk vara på väg?
13. Hur fungerar genomströmning på platsen? Verkar det finnas någon strategi/plan för att underlätta detta?
14. Är Kista uppbyggt enligt rutnätsprincipen?
15. Trånga/öppna gator och platser?
16. Känns platsen privat/offentlig?
17. Hur är närområdet utformat? Närliggande vägar, trafik, parker, friluftsområde?
18. Hur känns integreringen och samverkan på platsen, mellan boende, arbete, handel etc.?
19. Följer Kista närhetsprincipen? (närhet skapas genom täthet)
20. Hur känns platsen? (tryggt/otryggt)
21. Finns det några klara mötesplatser i Kista?
22. Hur betar sig folk på platsen?

Platskvalitet

23. Hur ser bebyggelsen ut i Kista? Design på byggandet etc. Modernt/gammalt?
Lägenheter/Kontor?
24. Hur känns det att ta sig till platsen? Lätt/svår tillgänglighet, bil? T-bana? (Tryggt/otryggt)
Parkeringsmöjligheter?
25. Basserviceutbud och pluskantsutbud?
26. Skapar platsen Kista några synergieffekter?
27. Bio, restauranger, handels och ”platsen” öppet tider - bidrar det till en ökad
socialisering?
28. Flaggskepp?

Övrigt

29. Känns Kista som en förort eller som en stad? Upplever vi platsen på ett annat sätt än vad
intervju personerna förklarade den?

Bilaga 6: Karta över Kista

